

+тэлепраграма

№ 15 (277) 19 красавіка 2002 г.

Наша Ніва

Заснаваная ў 1906. Адноўленая ў 1991. Выходзіць у пятніцы

ПЕРШАЯ БЕЛАРУСКАЯ ГАЗЕТА

Дом для дэпутатаў

Цэнтар Менску, раён станцыі мэтро "Першамайская". Сярод даўно не рамантаваных "сталинскіх" будынкаў Казарменнага завулку новы, яшчэ не скончаны 12-павярховік выглядае як Гулівэр між ліліпутаў: шыкоўныя зашклёныя балконы, гіганцкі цокальны паверх, закрытыя ралетамі дэзвёры ў падземны гараж...

Узводзіла гэты 144-кватэрны дом упраўленыне капітальнага будаўніцтва Кіраўніцтва спрабамі прэзыдента. Праца пачалася ў жніўні 1999 г., пасля таго як упраўленыне скончыла свой папярэдні "аб'ект" — вядзянае з аўтадарога ў санаторы "Баравое" пад Менскам. Ціпер, як кажа начальнік упраўлення Вячаслав Панасюк, будаўніцтва амаль скончанае. Засталіся "сезонныя" працы, якія ўзімку ня зробіш. Плошча кватэраў у доме большая за сярэднюю. Двухпакаёка мае агульную плошчу ад 63 да 73 кв.м. Плошча чатырохпакаёвой кватэры — 114 кв.м (разам з вялікім балконам з драўлянымі насыціламі на падлозе). Дом пабудаваны так, каб жыхары пры неабходнасці маглі досыць лёгка пераплянаваць кватэру.

Гэты дом быў пабудаваны па эксперыментальных тэхналёгіях — зъ "цёплым" съценамі, якія дазваляюць лепей захоўваць цяпло ў кватэрах у халодную пару году. Людзі кажуць, што ў цокальным паверсе будзе басейн і трэнажорная зала. Съцены дому складзеныя зъ зеленаватага штучнага каменю "бэсэр". Матэрый гэты вырабляецца па канадзкай тэхналёгіі на сумесным беларуса-амэрыкано-канадzkім прадпрыемствстве "Бэсэр-Беларусь". Гэты матэрый дазваляе эканоміць на фарбе: фасад новага дома не давядзенца фарбаваць гадоў 20—30.

Аўтар праекту архітэктар Барыс Школьнікаў распавядае пра дом адмовіўся: "У мяне ёсьць замоўца, усе пытанні вырашаюць зъ ім. Я ніякіх інтэрвю ў гэты конт дараваць ня буду". Дэйўная пазыцыя — звычайна аўтары ахвотна кажуць пра свае творы. Чаму спадар Школьнікаў ня хоча гаварыць пра будынак, які можна называць шэдэўрам сучаснае менскае архітэктуры? Відаць, рэч у тым, што з 72 здадзеных кватэраў 38 засяілі дэпутаты прадстаўнікі нацыянальнага сходу. У цокальным паверсе аднаго з пад'ездоў на дэзвярах службовага памяшканья вісіць шыльда з паведамленнем, што тут месціцца адміністрацыя службовага жытла ПП НС. Намеснік начальніка сакратарыту палаты прадстаўнікі Мікалай Скарынік паведаміў "НН", што на Казарменным службовага жытло атрымалі тыя, хто дагэтуль ня быў уладкаваны ў сталіцы. Гэта новаабраныя няменскія дэпутаты другога складу ПП НС. Астатнія прадстаўнікі рэгіёнаў (іх у палаце недзе трапіці ад агульнай колькасці) "матаюць" ужо другі тэрмін і нагрэць месціцца ў Менску пасыпелі. Рэшта чальцоў ПП НС — менчукі. Ім службовага жытло ня трэба.

Хто будзе жыць у астатніх 106 кватэрах гэтага шыкоўнага дома? Вячаслав Панасюк кажа, што дом узводзіцца на ўмовах долевага будаўніцтва. "У долю" ўвайшлі Беларуская чыгунка, аб'яднанне "Белтэлекам" і "фізычныя асобы". Будаўнікі кажуць, што кватэры ў доме будуць ня толькі службовыя, але і прыватныя: "Можа, будуць прадаваць, а можа, ужо й прададзены ўсе". У менскіх жа рыэлтарскіх фірмах прамагчымы продаж кватэраў у гэтым будынку нічога ня чулі. Прыблізны сабекошт такога жытла ацэнваюць ў 500—550 даляраў ЗША за квадратны мэтар. У сярэднім па Менску гэтая лічба складае 270—350 даляраў за кв.м. У новым доме на вуліцы Беларускай, дзе кватэры прадаюцца (гэта недалёка ад Казарменнага завулку), сабекошт квадратнага мэтру сягае 450 даляраў. А якосьць дому на Казарменным лепшая, і месца тут лепшае. Во ў якім доме будуць жыць дэпутаты лукашэнкаўскай палаты прадстаўнікі.

Адам Воршыч

Гэты дом над Сьвіслоччу пабудаваны па эксперыментальных тэхналёгіях — зъ "цёплым" съценамі, вілізнымі напаўзацілёнімі балконамі... Людзі кажуць, што ў цокальным паверсе будзе гараж, басейн і трэнажорная зала.

Новая эліта хоча жыць не абы-як.

Статус суседзяў Эўразія

Кіраўнікі дыпляматычных ведомстваў Эўразіязу падтрымалі прапановы Вялікай Брытаніі й Швейцарыі аб новых дачыненіях з Беларуссіяй, Украінай і Малдовай. Гэтым краінам будзе прапанаваны адмысловы "статус суседзяў", што прадугледжвае паступовую лібералізацыю гандлю з Эўразіязам узамен за працяг эканамічных і палітычных рэформаў.

Б.Т.

НОВЫ АЛЬБОМ "НЭЙРА ДЗЮБЕЛЬ"

На ведаю, які сродак павінны вынайсці парфумэры, каб нэутралізаваць той пот, якім сцякаюць музыкі гурту "Нэйра Дзюбель" падчас канцэртаў. Калі рэклама такога сродку і зьявіцца на тэлеэкранах, я ёй усё адно не паверу. Но я можа быць дэзадарант, здольнага забіцца пах са прадуктам.

"Нэйра Дзюбель" якраз і выглядае як тыповое спараджэнне разваленага калгаснага ладу, калі былья калгаснікі, адчуваючы, што далей так жыць немагчыма, вырашылі вырашыць ў горад па "шчасце", але да гораду так і не даехалі. Асёлі недзе ў мястэчку, на паўднёве.

Аднак давайце на будзем блытаць "дзюбялёў" у жыцці й на сцэне. Гэту рэзонансу асабліва адчуваеш, калі пачынаеш размаўляць з Кулінковічам пасяля ягона га сходу са сцэнай. У жыцці ён зусім іншы, ягоную інтэлігентнасць, якую ён дэманічна абяўргае падчас канцэрту, немагчыма не заўважыць, не адчуць. Дый ненармаванай лексыкі амаль не ўжывае. І таксама вось арганічнае сусіданство на сцэне. Гэту рэзонансу асабліва адчуваеш, калі пачынаеш размаўляць з Кулінковічам пасяля ягона га сходу са сцэнай. У жыцці ён зусім іншы, ягоную інтэлігентнасць, якую ён дэманічна абяўргае падчас канцэрту, немагчыма не заўважыць, не адчуць. Дый ненармаванай лексыкі амаль не ўжывае. І таксама вось арганічнае сусіданство на сцэне. Гэту рэзонансу асабліва адчуваеш, калі пачынаеш размаўляць з Кулінковічам пасяля ягона га сходу са сцэнай. У жыцці ён зусім іншы, ягоную інтэлігентнасць, якую ён дэманічна обяўргае падчас канцэрту, немагчыма не заўважыць, не адчуць. Дый ненармаванай лексыкі амаль не ўжывае. І таксама вось арганічнае сусіданство на сцэне. Гэту рэзонансу асабліва адчуваеш, калі пачынаеш размаўляць з Кулінковічам пасяля ягона га сходу са сцэнай. У жыцці ён зусім іншы, ягоную інтэлігентнасць, якую ён дэманічна обяўргае падчас канцэрту, немагчыма не заўважыць, не адчуць. Дый ненармаванай лексыкі амаль не ўжывае. І таксама вось арганічнае сусіданство на сцэне. Гэту рэзонансу асабліва адчуваеш, калі пачынаеш размаўляць з Кулінковічам пасяля ягона га сходу са сцэнай. У жыцці ён зусім іншы, ягоную інтэлігентнасць, якую ён дэманічна обяўргае падчас канцэрту, немагчыма не заўважыць, не адчуць. Дый ненармаванай лексыкі амаль не ўжывае. І таксама вось арганічнае сусіданство на сцэне. Гэту рэзонансу асабліва адчуваеш, калі пачынаеш размаўляць з Кулінковічам пасяля ягона га сходу са сцэнай. У жыцці ён зусім іншы, ягоную інтэлігентнасць, якую ён дэманічна обяўргае падчас канцэрту, немагчыма не заўважыць, не адчуць. Дый ненармаванай лексыкі амаль не ўжывае. І таксама вось арганічнае сусіданство на сцэне. Гэту рэзонансу асабліва адчуваеш, калі пачынаеш размаўляць з Кулінковічам пасяля ягона га сходу са сцэнай. У жыцці ён зусім іншы, ягоную інтэлігентнасць, якую ён дэманічна обяўргае падчас канцэрту, немагчыма не заўважыць, не адчуць. Дый ненармаванай лексыкі амаль не ўжывае. І таксама вось арганічнае сусіданство на сцэне. Гэту рэзонансу асабліва адчуваеш, калі пачынаеш размаўляць з Кулінковічам пасяля ягона га сходу са сцэнай. У жыцці ён зусім іншы, ягоную інтэлігентнасць, якую ён дэманічна обяўргае падчас канцэрту, немагчыма не заўважыць, не адчуць. Дый ненармаванай лексыкі амаль не ўжывае. І таксама вось арганічнае сусіданство на сцэне. Гэту рэзонансу асабліва адчуваеш, калі пачынаеш размаўляць з Кулінковічам пасяля ягона га сходу са сцэнай. У жыцці ён зусім іншы, ягоную інтэлігентнасць, якую ён дэманічна обяўргае падчас канцэрту, немагчыма не заўважыць, не адчуць. Дый ненармаванай лексыкі амаль не ўжывае. І таксама вось арганічнае сусіданство на сцэне. Гэту рэзонансу асабліва адчуваеш, калі пачынаеш размаўляць з Кулінковічам пасяля ягона га сходу са сцэнай. У жыцці ён зусім іншы, ягоную інтэлігентнасць, якую ён дэманічна обяўргае падчас канцэрту, немагчыма не заўважыць, не адчуць. Дый ненармаванай лексыкі амаль не ўжывае. І таксама вось арганічнае сусіданство на сцэне. Гэту рэзонансу асабліва адчуваеш, калі пачынаеш размаўляць з Кулінковічам пасяля ягона га сходу са сцэнай. У жыцці ён зусім іншы, ягоную інтэлігентнасць, якую ён дэманічна обяўргае падчас канцэрту, немагчыма не заўважыць, не адчуць. Дый ненармаванай лексыкі амаль не ўжывае. І таксама вось арганічнае сусіданство на сцэне. Гэту рэзонансу асабліва адчуваеш, калі пачынаеш размаўляць з Кулінковічам пасяля ягона га сходу са сцэнай. У жыцці ён зусім іншы, ягоную інтэлігентнасць, якую ён дэманічна обяўргае падчас канцэрту, немагчыма не заўважыць, не адчуць. Дый ненармаванай лексыкі амаль не ўжывае. І таксама вось арганічнае сусіданство на сцэне. Гэту рэзонансу асабліва адчуваеш, калі пачынаеш размаўляць з Кулінковічам пасяля ягона га сходу са сцэнай. У жыцці ён зусім іншы, ягоную інтэлігентнасць, якую ён дэманічна обяўргае падчас канцэрту, немагчыма не заўважыць, не адчуць. Дый ненармаванай лексыкі амаль не ўжывае. І таксама вось арганічнае сусіданство на сцэне. Гэту рэзонансу асабліва адчуваеш, калі пачынаеш размаўляць з Кулінковічам пасяля ягона га сходу са сцэнай. У жыцці ён зусім іншы, ягоную інтэлігентнасць, якую ён дэманічна обяўргае падчас канцэрту, немагчыма не заўважыць, не адчуць. Дый ненармаванай лексыкі амаль не ўжывае. І таксама вось арганічнае сусіданство на сцэне. Гэту рэзонансу асабліва адчуваеш, калі пачынаеш размаўляць з Кулінковічам пасяля ягона га сходу са сцэнай. У жыцці ён зусім іншы, ягоную інтэлігентнасць, якую ён дэманічна обяўргае падчас канцэрту, немагчыма не заўважыць, не адчуць. Дый ненармаванай лексыкі амаль не ўжывае. І таксама вось арганічнае сусіданство на сцэне. Гэту рэзонансу асабліва адчуваеш, калі пачынаеш размаўляць з Кулінковічам пасяля ягона га сходу са сцэнай. У жыцці ён зусім іншы, ягоную інтэлігентнасць, якую ён дэманічна обяўргае падчас канцэрту, немагчыма не заўважыць, не адчуць. Дый ненармаванай лексыкі амаль не ўжывае. І таксама вось арганічнае сусіданство на сцэне. Гэту рэзонансу асабліва адчуваеш, калі пачынаеш размаўляць з Кулінковічам пасяля ягона га сходу са сцэнай. У жыцці ён зусім іншы, ягоную інтэлігентнасць, якую ён дэманічна обяўргае падчас канцэрту, немагчыма не заўважыць, не адчуць. Дый ненармаванай лексыкі амаль не ўжывае. І таксама вось арганічнае сусіданство на сцэне. Гэту рэзонансу асабліва адчуваеш, калі пачынаеш размаўляць з Кулінковічам пасяля ягона га сходу са сцэнай. У жыцці ён зусім іншы, ягоную інтэлігентнасць, якую ён дэманічна обяўргае падчас канцэрту, немагчыма не заўважыць, не адчуць. Дый ненармаванай лексыкі амаль не ўжывае. І таксама вось арганічнае сусіданство на сцэне. Гэту рэзонансу асабліва адчуваеш, калі пачынаеш размаўляць з Кулінковічам пасяля ягона га сходу са сцэнай. У жыцці ён зусім іншы, ягоную інтэлігентнасць, якую ён дэманічна обяўргае падчас канцэрту, немагчыма не заўважыць, не адчуць. Дый ненармаванай лексыкі амаль не ўжывае. І таксама вось арганічнае сусіданство на сцэне. Гэту рэзонансу асабліва адчуваеш, калі пачынаеш размаўляць з Кулінковічам пасяля ягона га сходу са сцэнай. У жыцці ён зусім іншы, ягоную інтэлігентнасць, якую ён дэманічна обяўргае падчас канцэрту, немагчыма не заўважыць, не адчуць. Дый ненармаванай лексыкі амаль не ўжывае. І таксама вось арганічнае сусіданство на сцэне. Гэту рэзонансу асабліва адчуваеш, калі пачынаеш размаўляць з Кулінковічам пасяля ягона га сходу са сцэнай. У жыцці ён зусім іншы, ягоную інтэлігентнасць, якую ён дэманічна обяўргае падчас канцэрту, немагчыма не заўважыць, не адчуць. Дый ненармаванай лексыкі амаль не ўжывае. І таксама вось арганічнае сусіданство на сцэне. Гэту рэзонансу асабліва адчуваеш, калі пачынаеш размаўляць з Кулінковічам пасяля ягона га сходу са сцэнай. У жыцці ён зусім іншы, ягоную інтэлігентнасць, якую ён дэманічна обяў

наш камэнтар

Адьеўзана дэпутата Касцяяна паставілі кіраваць холдынгам дзяржаўных літаратурных выданняў. Некаторыя пісьменнікі адразу ўдарылі ў званы: "Гэтае прызначанне — съмерць беларускае літаратуры!"

Лукашэнкавы іміджмейкеры ўмела лепіць вобраз цара-бацихны. Толькі калі народу вінаватымі ў эканамічных правалах падносяць чыноўнікаў, апазыцыянэрў і іншых шкоднікаў, дык для інтэлігенцыі, якой найбліжы бальц абхамленыне і русіфікацыя грамадства, ахвярным казлом выстаўлялі

Рукі прэч ад Сафii!

У шэрагу нацыянальных сымбалій поруч стаяць крэйк Эўфрасінні Полацкай і полацкі Сафіскі сабор. Усе яны кожны пасвоіму сымбалізуюць Беларусь. І зразумела, ворагі беларушчыны і незыячліўцы Беларусі заўсёды імкнулісь звыніць, забараніць ці алаганіць іх або завалодаць, каб прыстасаваць да сваіх патрэбай. Нядайна Камітэт па спраўах рэлігіі і нацыянальных меншасцяў загадаў полацкім гарадзкім уладам падырхаваць перадаю храму Рэспубліканскай праваслаўнай царкве. Мы лічым такі крок камітэту неабдуманым. Дзяржаўны орган на мусіць ісці на павадку ў слáу, які хоць эстабілізаць сітуацыю, распаліць у нашым грамадстве міжрэлігійную варожасць. У 70-80-х гадах помнік дойлідства, а значыць і бажніцы, ратавалі ад зыншчыны беларускія патрэбы. На жаль, тады сядр абаронца Божых храмаў не

Гульня ў замяталіна

Замяталіна. Лёгка і зручна сіпісваць усе беды краіны не на эзіям і безадказнасць кіраўніка, а на беларусаўства ягонага лёкай.

Касцяян — гэта сапраўды новы замяталін. Аднак гэта наш замяталін. Не маскоўскі наглядчык, а мясцовы заходнерусіст, па-свойму беларускі да мозгу касць. Мясцовая пародыя расейскага прататыпа. Прызначалі ж гэтага заходніруса на зьдзем — паказаць Законьніку, які кіраваць "Полымем", а Мацяш — пра што пісаць. Раней русафілаў падстадзялілі пад агонь, цяпер іх кідаюць

пад ногі, у самы бруд. Прызначэнне Касцяяна можна парашыцца са спрабой выпіхнуць Ярошына ў кантру Барадзіна, кліента Даніеля Дэво.

Прызначэнне Касцяяна можна толькі вітаць. Значэнне ягонага пасада яны мае ніякага, затое шпілек ад савецкіх пісьменнікаў ён атрымае пад бок і пад галаву. Гэтае прызначэнне яшчэ раз сведчыць, што час Касцяяна ў Замяталіна ў мінуўся, што Беларусь іх перарасла.

А літаратура — яна ня там, куды прызначаюць Касцяяна.

ліст у рэдакцыю

кай традыцый.

Леанід Акаловіч, выкладчык і сывітар; Рыгор Бакіевіч, рэжысёр; Святлана Бельская, блейляг; Рыгор Барадулін, народны піэт Беларусі; Янка Брыль, народны пісьменнік Беларусі; Радзім Гарэцкі, акадэмік НАНБ; Эдуард Зайкоўскі, кандыдат гістарычных навук; Аляксей Кароль, гісторык; Мікалай Крыжавоўскі, дэпутат ВС ХІІ скликання; Мікола Крукоўскі, прафэсар; Уладзімір Кулажанска, прафэсар; Мікола Купава, мастак; Аляксей Марачкін, мастак; Уладзімір Пузін, заслужаны дзеяч мастацтва Беларусі; Уладзімір Содаль, літаратар; Вячаслаў Чамярыкі, кандыдат філолягічных навук; Мікаель Чарняўскі, гісторык; Юры Хадыка, прафэсар (Ад рэд.: зварот пададзены скарочана.)

было відаць анводнага праваслаўнага сівтара. Пад націскам інтэлігэнцыі ў 80-х пачалася рэстаўрацыя попацкай Сафii. Рэстаўрацыя праведзеная на высокім узроўні, у храме ўсталёваны ўнікальныя арганы — гонар гораду і краіны. Было прынітае на той час адзіна правільнае раשэнне: сівтыя павінны служыць на вузкаму колу прафіянальнай канфесіі, яна павінна належаць усіму народу. У саборы быў створаны музей сівтыя і канцэртная зала. І храм стаў духоўным зদыктам усіх нацыяў.

Усе павінна адбывацца мірна, з думкай пра Беларусь і бяз звеменай статусу сабору сів Сафii. Права ажыццяўляць свае набажэнствы ў Храме павінны мец усе хрысціянскія суполкі, якія адраджаюць беларускую духоўнасць і карыстаюць ў набажэнствах беларускай мовай, што цалкам адпавядае беларускай талеран-

Працяг са старонкі 1.

Чаму іхная простая, часам нават прымітывная музыка знаходзіць шлях да сэрца праз упардакаваныя іншай, правільнай музыкай мазгі? Мо таму, што "Нэйра Дзюбель" — самае дакладнае ўвасабленне таго, што можна называць рок-музыку, калі акрэсленае ідэялігічнае пазыцыя (што думаю — тое і кажу) падмачоўваеца выдатнымі акторскімі здольнасцямі — дарэчы, ня толькі Кулінковіча, але й Юр'я Навумава, які канчатковая закінуў гітару і працуе цяпер як вакаліст. Або як удзельнік шоў: вакальнія партыі Навумава сьпевамі называць цяжка, часам ён працуе ў падпеўках праства "міма".

Зрэшты, на прэзэнтаціі альбому "Праўдзівыя гісторыі пра тое, як у Карлсане ўгналі камбінэзон" (рэкорд Беларусі па працягласці назвы!) "Нэйра Дзюбель" граў надзіва зладжана. Чуваць былі ўсе інструменты, і гучалі яны там, дзе трэба, і столікі, колькі траба. А гэта — прыкмета клясы, прыкмета такая, якую не перабіць нічым.

"Нэйра Дзюбель" узору 2002 г. — па-ранейшаму звязаць двухзначна. Кулінковіч дзякуючы "Палайчычаму і сігайку" паспытаў айчыннага шоў-бізнесу і зразумеў, што там ён чужы. Но хто ж пусціць у этэр песню з назваю "Е.Т.М.", расшыфраваць якую — філіялігічнай адукацыі на трэба. Вось чаму сольны кандыдат у вялікай залі Палацу Рэспублікі "дзюбялям" не пагражае, хоць ненармаваная лексыка Кулінковіча куды больш інтэлігентна, чым нічым не нармаваныя слоўны запас іншага лідэра, які часта выступае ў той залі.

Дарэчы, адносна лексыкі. Тыя,

Сапраўдны рок

хто стае ў позу, пачуўшы сёе-тое слова, выглядаюць сымесна, бо, напрыклад, айчыннае міліцыя мусіла б увесы заробак выдаткоўца на аплату штрафаў за публічнае брыдкаслой. Бяз мату міліцыяны праства перасталі б разумецца. З гэтай самай прычыны мы страсці б і ўзброенныя сілы. Аднак "ненармаваная" лексыка павінна выкарыстоўвацца ў дакладна вyzначanым месцы і часе. Песня "Е.Т.М." для мяне асабіста — не найлепшы прыклад ужывання трывалых словаспалучэнняў, бо яны туць на вельмі апраўданыя. Калі публіка зладжана паўтарае за Кулінковічам "тры чарапейныя слоўцы", ці не гаворыць гэта пра тое, што не музыкі падцягваюць аўдыторию да ўласнага ўзроўню, а публіка дыктуе музыкам, якім яны мусіць быць?

"Нэйра Дзюбель" мае шмат супольнага з "Ляпісам Трубіцкім". Коліс малавядомы "Ляпіс" нават разаграваў больш вядомых "Дзюбяляў" на канцэртах. Проста сцяльца музыкі яднала тады гэтыя калектывы. Цяпер Міхалок, каб і захадзеў дасць волю языку падчас канцэрту, зрабіць тое ня ў стане: канцракт наўрад ці дапусціць. Маючы супольныя карані, гэтыя гурты падзялілі аўдыторию. Калі фаны "Ляпісу" — гэта зблішчага на сцэне з рэлыша біклажкі, лаюцца, сплываюць потам, а пасля канцэрту, бывае, наагул ня здольныя ад стомы вымавіць ані слоўца. Нават "нармаванага".

шоўшы на даражэйшыя і мацнейшыя стымуліяты.

Апошнім часам у рэпэртуары "Нэйра Дзюбелью" з'явіліся песьні на беларускай мове. Гэта ня выклікана анякімі каньюнктурнымі павевамі. Як чалавек інтэлігентны, Кулінковіч ня можа адмахнунца ад атачэння, за якім ён сутыкаецца штодня. Ён заўсёды, нават падсвідома, стаіць у апазыціі да яго. Пры ўмове нармальнай, актыўнай беларусізацыі грамадства Кулінковіч таксама сипяваў бы па-беларуску, але вершы Каараткевіча знарок пераклаў бы на расейскую. Цяпер ён сипявае Каараткевіча па-беларуску, сам піша беларускамоўныя тэксты. Чаму? Мабыць, таму, што таксама не жадае мечь нічога супольнага з тымі, для каго беларуская мова — усяго толькі сродак для вырашэння побытовых, палітычных і іншых праблемаў. У іх сродак — у Кулінковіча натуральная патрэба.

Зоркі эстрады на сцэне сипяваюць прыстойныя песьні пра высокія чыстыя пачуцьці і пры гэтым турбуюцца, каб кропелька поту не парушыла грым. А за сцэнай даюць волю ненармаванай лексыкы. Кулінковіч і ягоныя калегі п'юць на сцэне з рэлыша біклажкі, лаюцца, сплываюць потам, а пасля канцэрту, бывае, наагул ня здольныя ад стомы вымавіць ані слоўца. Нават "нармаванага".

Дзымітры Падбярэскі

погляд з Вільні Акт беларускай драмы

На расейскім тэлеканале НТВ 12 красавіка адбылося ток-шоў з удзелам Лукашэнкі. Расейская палітычная і культурная эліта выявілі сваю недасвідчанасць, а беларускія апазыцыянэры — нямогласць.

Усё пайшло ня так ад пачатку. Дзень касманаўтаў. Вузкагруды вядучы, апрануты, як сутэнэр каўкаскага паходжаньня. Прыпылены Менск і прымарожаная Москва. Дэмамінтратаўна падзеленая публіка: налева — за Лукашэнку, направа — супраць. Што ў той расейскай студыі, што на "вулицы" Менску. Тым ня менш, спадзеў заставаўся. Прынамсі, калі не на шчырыя адказы, дык хоць бы быў шоў...

Лукашэнка трывалы, наколькі мог, годна. Закочваў вочы, цяжка ўздыхаў, разводзіў рукамі, стукаў сябе ў грудзі. Пакуль не папаўзулі па экране разытальная тыгтры, спрабаваў нават не хаміць. Ён хлусці. Хлусці шмат. Пра свободу слова ў пра заробкі. Пра тое, што ў Беларусі жыве 12 мільёнаў чалавек, а "з гасціямі" — 15. Пра "два дзясяткі прадацеляў". Пра тое, што галоўна мэта беларуское апазыціі — вярнуць у Беларусь свае этнічныя абшары, перарабіць мапы. Сыпаў аднаму яму ведамымі лічбамі. Зрэшты, для беларусаў сяцінкі засіраюць у тэлекамэрэ, якія цікайна зазіраюць на аўтараў. А прадэсар Юры Хадыка, выйшаўшы з чарговага зыняволення, скарыстаўся мікрофонам, каб давесыці да ўсеагульнага ведама, што заробкі ў Акадэміі навук скварцілі. Спадар Лявон Баршчэўскі ў ролі простага настаўніка сказаў, што ў настаўнікай заробкі меншыя за 100 даляраў. Андрэй Клімаў, які толькі выйшаў з вязніцы, прости ўсіх, што ўсіхіхі засіраюць у кадры. Падумалася: рыхтык як аўганскія дзеци, якія цікайна засіраюць у тэлекамэрэ, ня ведаючы, што гэта такое. Нехта махаў бел-чырон-белым сцягам, а нехта — партрэтамі зынкльных палітыкаў. Пра апошніх нікто нічога не сказаў. Ні па той бок, ні па гэты.

Пра што яшчэ з'яўляецца ўзўшы на НТВ? Нікто ня ўзўшы пытання пра яго беларускую мову. Не сказана было, што за выкарыстаныя нацыянальнае сымболікі людзей што-тыйдзень перасыльваюць. Што пашучаюць на даражэйшыя і мацнейшыя стымуліяты.

Так, сакратар Саюзу пісьменнікаў Расеi, называўшы Эдуарда Скобелева "найбуйнейшым інтэлектуалам", баяў, што беларускія пісьменнікі ёні сяляні падзяліваюць Лукашэнку, а ён іх. Павал Барадзін, называўшы японцаў "свалачамі", а амэрыканцаў — "поскудзілі", сипаў прыкладамі, якія выдаюць беларускую народную мову апраўдзяваюць. Пра што сказаў Скобелев, як купіць даляраў. І ўсе з аплембамі ўзўшы, што беларусы сцяплюць і бачаць сябе, нарэшце, у Расеi. Тэрмін "восцоеднінне" тучаў несупынна. Маўляў, праблема толькі адна: ці Беларусь далучыцца з Лукашэнкам, ці без яго.

Нічога не было сказана пра беларускую вёску. Пра падзелы тысячы стратных гаспадарак, колькасць якіх расце на вачох. Якія ня могуць дазволіць сабе наўцы ўзімку, але наўцы ўзімку.

Нічога не было сказана пра чарнобыльскія зоны. За тысячы хворых і пакінутых сам-насам са сваім болем людзей. Нічога не было сказана пра "незалежнасць". Адзін Лукашэнка падкрэсліў, што ні пра якае "паглынаныне Беларусі Расеi разомы" быць ня можа...". Тут бы яго і падтрымала...

Дзымітры апазыцыі ўдавалі (і ўдала!) людзей з вуліцы. А ці гэтае мусыць гаварыць палітычныя лідэры са сваім асноўным апазыціям? Можна, вядома, дараўцаў ім недасвідчанасць, не спрэктываванасць у тэлевізійных тэхнолёгіях. Можна зразумець жаданыне скарыстацца трывалыя для вялізарнае аўдыторы. Але па выніках нікто не зразумеў, навошта яна ім. І гэты чарговы акт беларускай драмы, што быў разыграны на вачох шматлікімі аўдыторы

Беларусь можа страціць

стратэгічны кантроль над сваёй эканомікай

Што за пагадненіні былі падпісаны ў Маскве ў часе візыту Лукашэнкі й Навіцкага?

Замест заплянаванага падпісання чатырох міжурядавых пагадненняў, прэм'еры Міхаіл Касцянаў і Генадзь Навіцкі падпісалі толькі два. Першое — “Пра стварэнне роўных умоваў у галіне цэнеравай палітыкі”. У адпаведнасці з ім, з 1 траўня на Беларусь пачынаюць распачуджвацца заходнерасейскія тарыфы на газ, пастаўлены “Газпромам”, а з 1 ліпеня — на чыгуначныя перавозкі. На прыклад, калі цяпер Беларусь плаціць Расеі за тысячу кубаметраў газу 30 даляраў, то з траўня будзе плаціць толькі 22 даляры.

Аднак, па-першое, розніца ў тарыфах на гэты момант невялікая, затое ўзамен Расея дабліса згоды Беларусі на ўздел “Газпрому” ў прыватизацыі магістральных газаправодаваў нашай краіны. Па-другое, беларускія прадпрыемствы вялікай выгады з гэтага пагаднення не адчуваюць, бо “Газпром” — не адзіны экспартэр газу ў Беларусь. Ёсьць яшчэ “Ітэра”, якая цэны зыніжае не зьбіраецца... Таму ў рэальнасці цана газу для прадпрыемстваў зынізацца ўсяго з 59 да 56—57 даляраў за тысячу кубаметраў.

Другое падпісанне прэм'ерамі пагадненне “Пра раззвіццё супрацоўніцтва ў газавай галіне” можа прынесці Беларусі прыбылак. Згодна зь ім, колькасць транспартаванага на Захадзе праз Беларусь расейскага газу павялічыцца ўдвая. Аднак адбудзеца такое павелічэнне толькі ў перспектыве, бо пакуль здабыча газу ў

Расеі штогод зымішаеца з-за адсутнасці інвестыцый у распрацоўку новых радовішчаў. У замен Беларусь абавязалася з 1 траўня скасаваць мытныя і падатковыя льготы для ўсіх прадпрыемстваў, якія імі карысталіся. Згода на гэта — вялікая параза беларускага ўраду. Лабісты расейскіх канкурэнтаў нашага “Гарызонту” і інш. навязалі свае правілы гуліні, што можа выклікаць хвалю беспрацоўкі ў краіне.

Затое так і не ўдалося беларускаму боку падпісаць пагадненіні пра прынцыпы спагнанія ўскосных падаткаў і пра мэханізм кампэнсацыі страты беларускага бюджету. Расея не пайшла на саступку “саюзникам”. Дакументы “адправілі на дапрацоўку”.

Падпісаныне пагадненіні адбылося на фоне прыватызацыйных заходаў расейскага капіталу што да нашых “Паліміру”, “Нафтагану”, “Азоту”, “Хімвалакна”, “Белшыны”. “Хімвалакно” прывабіла кампанію “Сібур”.

На ўздел у акцыянаваныні “Азоту”, “Нафтагану” і “Паліміру” прэтендуюць некалькі расейскіх кампаній, аўяднаных у два альянсы: “Ітга” і “ЛУКойл” — “Сургутнафтагаз” і “Слаўнафта”.

Між тым, кошт акцыяў усіх называемых беларускіх прадпрыемстваў яшчэ ня вызначаны. Так, на “Нафтане” зрабілі толькі балансавую ацэнку прадпрыемства, неўзабаве будзе ацэнены і ягоны статутны фонд. На першым этапе прыватызацыі беларускія дзяржава абяцае захаваць за сабою кантрольныя пакеты акцыяў прад-

прыемстваў. Лукашэнка, магчыма з папуляцкіх мэтаў, патрабуе ад расейскага капіталу “сацыяльных гарантываў для працоўных”.

Ужо сама настойлівае імкненне расейскіх бізнесменаў укласці грошы ў краіну, дзе інвестыцыйныя рызыкі надзвычай высокія, выклікае падазрэнне. Гаворка для іх ідзе нават не пра пошук прыбыту, а пра атрыманне стратэгічнага кантролю над беларускай эканомікай. Расейскія нафтагазавыямагнаты будуть інвеставаць не ў заводы, а ва ўладу.

Калі прыватызацыя адбудзеца па заплянаванай схеме, беларуская эканоміка прайдзе пад стратэгічны кантроль расейскіх кампаній. Іх ульп'я на будзе ўраўнаважваша заходнім капіталам. Гэта, у сваю чаргу, выкліча новую расстаноўку сілаў у палітычнай прасторы краіны. Лукашэнка страціць ціперацію неабмежаваную ўладу. Сувэрэнітэт краіны таксама будзе звужаны. У сітуацыі міжнароднай ізаляцыі і не-признання лукашэнкаўская адміністрацыя Расея, як аказваецца, можа навязаць сваю волю быццамы “саюзной” дзяржаве.

Лукашэнка трапіць у складаную сітуацыю. Прыватызацыя на расейскіх умовах навыгадная для Беларусі. Аднак пры адмове ад яе расейская палітычная эліта паграже змініць сваё стаўленне да яго. І, хоць на сёньня ў Беларусі ніводнае ўплывове палітычнае сілы, на якую магла б абаварціціся Москва ў барадаце з Лукашэнкам, трапіць у сітуацыю спрэцтасцяйнія з Москвой для “гантанта канстытуцыі” ня звыкла. Нягледзячы на прамаруджванье Лукашэнкі, расейскае кірауніцтва ня ўхільна і пасълядоўна прыцікае яго да сыненкі, прымушаючы адно да аднога прымаць патрэбныя Расеі рашины.

У гэтых умовах беларуская апазыцыя захоўвае іншутралітэт, апраўдаючы свае дзеяньні (ці, хутчэй, бяздзеяньні) тым, што прыход замежнага капіталу жыцьцёва неабходны беларускай прымеслювасці. Таму Лукашэнка застаецца сам-насам з небясьпекай страты Беларусі часткі сувэрэнітetu. Волій лёсу ён можа зрабіцца галоўным ягоным абаронцам.

Алег Тачоны

Рэфэрэндум па прыватызацыі

Працяг са старонкі 1.

Трэба прадаваць спачатку тыя прадпрыемствы, зві якімі мы на ведаем, што рабіць. Але ўсё ж наважыліся на такі крок. Чаму? Па-першое, трэба было пераламаць інвестыцыйную сітуацыю. Па-другое, бяз нафты гэтыя заводы ня маюць каштоўнасці. Нават Літва ў Мажайскія перапрацоўвае расейскую нафту, а не амэрыканскую. Аднак хадзелася б, каб прыватызацыя прайшла не цішком, а праз адкрыты тэндэр. Трэба, каб уся прадпрацоўка была галоснай і працьстайскай для ўсіх грамадзяніні Беларусі. Каб быў аввесткі ў газетах, каб ўсё праходзіла ледзь не па тэлевізары.

Міхась Чарняўскі, гісторык:

— Рэфэрэндум не патрэбны, бо тады ледзь не па кожным пытанні тра будзе ладзіць рэфэрэндумы. А прыватызація гэтыя заводы трэба як найхутчэй. І ня дужа важна, чый там будзе капітал. Іншая рэч, што да нас ідзе капітал толькі з адной краіны.

Станіслаў Шушкевіч, кіраунік БСДГ:

— Калі вырашаш гэтае пытанне на рэфэрэндуме, будзе падобна на большні, дзе хворыя праводзяцца галасаваньне, як лячыць іншага хворага. Але пытанніе прыватызацыі нафтакімічнага комплексу павінна вырашыць сапраўдная беларуская ўлада. Мусіць быць аднолькавыя ўмовы для ўсяго замежнага капіталу — расейскага, ангельскага,

Альгей Аркадзь Шанскі

ЦЫТАТА ТЫДНЯ

У перспектыве Беларусь я бачу бойку Лукашэнкі з Алякперавым. Дык вось я — за Лукашэнку, бо бачу я таго Алякперава!

Алесь Чобат, публіцыст, Горадня, у гутарцы з каўрэспандэнтам “НН”

Станіслаў Багданкевіч:

“Прадаць частку радзімы, каб захаваць свой рэжым”

Сытуацыю з магчымай прыватызацыяй прадпрыемстваў беларуское нафтакіміі расейскім капіталам камэнтуе былы старшыня Нацбанку Станіслаў Багданкевіч.

“НН”: Чым выкліканая сёньняшняя актыўнасць расейскага капіталу ў справе прыватызацыі буйных беларускіх прадпрыемстваў і чаму да гэтага так абыякава ставіцца апазыцыя?

С.Б.: Гінчыцтва працягнула на

нэўзабаве падпрыемстваў нафтакіміі зыходзіць ад беларускага боку.

У Беларусі сёньня 47%

стратных прадпрыемстваў, нашая

прадукцыя неканкурантаздольна

ная, пэнсійны фонд пусты. Нады

шоў сапраўдны фінансавы кризис.

Каб працягніць яшчэ год, ула

ды мусіць або прадаць уласнасці

на 300 млн. даляраў, або зрабіць

эмісію грашовых знакаў на гэту

суму. Дапамагчы яшчэ могуць

крэдиты, але хто ж іх дасыць?

У краіне на 80% знаўся астаб

ляваньне прадпрыемстваў. Многія

заводы і фабрыкі ператварыліся ў

мэталалом. Апазыцыя маўчыць, бо

гэта разумее. Але яна настойвае на

тym, каб прыватызацыя право-

дзялася пры шырокай галоснасці.

Каб быў конкурс, у якім мог бы

ўдзельнічаць ня толькі расейскі,

але і заходні капітал. Каб была

канкуренцыя. Дарэчы, не заўсёды

да нас з Расеі прыходзіць уласна

расейскі капітал. Як прыклад, тадж

“Балтыка”...

“НН”: Ці задаволіць Лукашэн

ка “апэтыты” расейскага бізнесу

ў поўным аўгусте, ці ён будзе пра

цягваць ранейшую гульню?

С.Б.: Я амаль падтрымліваў Лу

кашэнку, калі ён таргаваўся з

расейскім капіталам. Трэба таргавацца. Але Лукашэнка апініўся

у цяжкай сітуацыі: ягоны эканамічны курс праваліўся, і ён мусіць

прадаць частку радзімы, каб захава

ць свой рэжым.

“НН”: Ці можа Лукашэнка вы

несыць пытанніне пра прыватыза

цию на рэфэрэндум?

С.Б.: У нармальнай краіне такі

прыгода павінен вырашыць закон.

Мы мусілі запрасіць экспертаў з

загадненіем

загадненіем</

Ідэя брэнду "Зубр" прыйшла ў галаву пісьменьніку Адаму Глебусу. Гады троі таму ў гутарцы з Халезінім і Бандарэнкам ён выказаў меркаваньне, што "Зубром" мусіць называцца афіцыйная партыя Лукашэнкі: "Як у расейцаў — "Мядзведзь", у беларусаў мусіць быць "Зубр", партыя ўлады". Дзеянасцю рэальнага, антыўладавага "Зубра" Глебус не задаволены: "Яны зрабілі з гэтага фарсавы спектакль. Замест зуброў атрымаліся нейкія цяляткі, падшыванцы. Сутнасць гэтай арганізацыі цалкам не адпавядае ейнай назіве".

19 красавіка "Зубр" і "Хартыя'97" праводзяць у Менску марш пратэсту "Так жыць нельга!". Яе ініцыятары мяркуюць, што акцыя мае вялікае значэнне. Па словам актыўіста "Зубра" Цімоха Дранчука, асноўная мэта акцыі — "прымусіць Лукашэнку выкананць перадвыбарныя абавязкі: кампенсація уклады насељніцтва ў банках, падніць узровень пэнсіяў і заробкаў" і "рэзка падвысіць дабрабыт народу". На думку Дранчука, акцыя гэтаму якраз дапаможа.

"Хартыя'97" была заснаваная ў лістападзе 1997 г. Яна задумвалася як "каардынацыйны цэнтар беларускай апазыцыі". Асноўнай мэтай ейнай дзеянасці абвяшчалася аднаўленне ў краіне законасці на аснове Канстытуцыі 1994 г. Пад зваротам да беларускага народу, ініцыяванага "Хартыя'97", пастаўілі свае подпісы Васіль Быкаў, Павал Шарамет, Станіслаў Шушкевіч, Юры Хадыка, Рыгор Барадулін... Арганізатары заклікалі ўсіх беларускіх грамадзяніні паславіць свае подпісы пад зваротам "Хартыя'97", незалежныя газэты друкавалі лічылыкі з колькасцю падпісантаў.

Аўтар звароту "Хартыя'97" палітоліг Уладзімер Мацкевіч лічыць, што "сапраўдная" "Хартыя" прайснавала толькі троі месцы. Пасля ж ён пабачыў, што Андрэй Саньнікаў і Зыміцер Бандарэнка "хочуць сфармаваць арганізацыйную структуру", а не ўзгадніць дзеяныні "розных палітычных суб'ектаў". Таму Мацкевіч упішунёны, што грамадзянскай ініцыятывы ў тым выглядзе, у якім яна задумвалася, даўно няма.

"Хартыстаў" узначальвалі Мікалай Халезін, Зыміцер Бандарэнка, Алег Бябенін, Андрэй Саньнікаў, Людміла Гразнова. Сапраўды, "Хартыя'97" яна стала масавым рухам, як плянівалася. Ня стала яна і адпаведнікам чэхаславацкай "Хартыя'77", якая ў часы савецкай акупацыі ачоліла праваабарончы рух.

На думку Валера Булгакава, асноўнай праблемай "Хартыі" было то, што, апінуўшыся на першых ролях сярод апазыцыйных палітычных сілаў, яна выразна арыентавалася на расейскамоўную сярэднюю класу, расейскамоўную інтэлігенцыю. Тым самым "Хартыя" расколвала адзінства апазыцыі, якая спавядала большую прыхільнасць да нацыянальных каштоўнасці.

"Хартыя" асноўную ўвагу надавала развіццю міжнародных сувязяў (за гэты напрамак адказваў Андрэй Саньнікаў, былы намеснік міністра замежных спраў Беларусі), разбудове інтэрнэт-ресурсу (Алег Бябенін). Час ад часу "Хартыя" ладзіла пікеты, выпускала ўлёткі, распрацоўвала дызайн апазыцыйных імпрэз. Чаго бракавала "Хартыі" — дык гэта ўласней разгалінаванай структуры. Таму ўвесень 2000 г. у ёй ўзынікла ідэя стварэння моладзевай арганізацыі, неафіцыйна падпрадаванай "Хартыі" ды залежнай ад яе фінан-

Апошні бой "Хартыі"

"Зубры": сядзім мы перад будучынія нашай

сава. Перад "хартыстамі" быў съвезды прыклад Сэрбіі, дзе моладзеў рух "Адпор" стаў галоўнай сілай рэвалюцыі. Заходнія палітычныя тэндэнцыі было вырашана вырабаць на беларускай глебе.

І ў студзені 2001 г. быў заснаваны "Зубр". Аўтарамі назвы арганізацыі найчасцей называюць журналіста Мікалая Халезіна. Між тым, якіх троі гады таму гэта ідэя прыйшла ў галаву пісьменьніку Адаму Глебусу. У гутарцы з Халезінім і Бандарэнкам выказаў меркаваньне, што "Зубром" мусіць называцца афіцыйная партыя Лукашэнкі: "Як у расейцаў — "Мядзведзь", у беларусаў мусіць быць "Зубр", партыя ўлады". Дзеянасцю рэальнага, антыўладавага "Зубра" Глебус не задаволены: "Яны зрабілі з гэтага фарсавы спектакль. Замест зуброў атрымаліся нейкія цяляткі, падшыванцы. Сутнасць гэтай арганізацыі цалкам не адпавядае ейнай назіве".

Едучы ў студзені 2001 г. у Белавескую пушчу на двухдзённы ўстаноўчы сход арганізацыі, Халезін, Бандарэнка і Бябенін ужо вырашылі пытаньне з назівай арганізацыі — "Зубр". У Белавескую

"Хартыя" бачыла сябе кіруйным органам апазыцыі, а "Зубру" адводзілася роля галоўнай ударнай і мабілізацыйнай сілы. Мусіла

**КОНКУРС
ГІСТОРЫЯ З
ПАШТОВАЙ СКРЫНІ**

Грамадзкае аб'яднаньне "Дыярыюш" пры ўдзеле ТБМ і ТБШ абавяшчае конкурс "Гісторыя з паштовай скрыні". У ім могуць браць удзел вучні сярэдніх навучальных установаў (з 7-й класы) — школаў, ліцэяў, гімназій, — а таксама навучэнцы каледжаў, ПТВ, тэхнікумаў (да 19 год).

Форма конкурснай працы адвольная: сачыненне, эсэ, інтэрвю, фільм і інш. Калі праца нятыкавасцю (аўдыё-, відэо-, фатадзымкі), да яе трэба далучыць тэксты каментар. Праца мусіць быць напісаная па-беларуску, яе можна выконваць індывідуальна альбо групай, самастойна альбо з кураторам. Да працы абавязковая мусіць быць далучаная анкета ўдзельніка з прозвішчам, імем ўдзельніка, ягонымі каардынатамі і назівай працы, а таксама з прозвішчам, імем і каардынатамі кірауніка (пры яго наяўнасці).

Працы прымаюцца да 30 верасня 2002 г. (дата вызначаецца па паштовым штэмпелем). Да сілайце іх на адрес: "Біланская гісторыя", а/с 128, 220064, Менск. **Вынікі конкурсу будуть а佈вешчаны 30 лістапада 2002 г.** Пераможцаў чаекаюць прызы! Дадатковую інформацію, парады і брашуру, у якой падрабязана выкладзенія ўмовы, можна атрымальць ад скрэтаркі конкурсу Ірыны Ковалёвой (т. (8-017) 227-51-09, e-mail: office@dyaryush.org.by).

спрацаўцаў сэрбская схема.

9—10 верасняня некалькі соцен "зуброў" на чале са сваімі камандзірамі стаялі да канца. Раніцай 10 верасняня яны пабачылі, што засталіся ў адзіноце. "Сэрбская варыянту" не атрымалася, рэвалюцыя не адбылася. У выніку "байцы" мусілі пакінуць нікому не патрэбны Палац прафсаюзаў...

"Зубр" быў створаны "пад выбары". Пра ягоную будучыню ў выпадку паразы нікто ня думаў, як і пра саму паразу. Таму пасля 10 верасняня быў пэрыяд разгубленасці і навязанасці. Частка камандзіраў "Зубра" адправілася ў адпачынок на Чарнае мора. "Хартыя" чакала рэакцыю ўладаў: не выключыцца, у выпадку хвалі рэпресіяў, варыяント эміграцыі (але не спынення палітычнай дзеянасці). Лёс "Зубра" вырашыўся дзеесьць ў каstryчніку 2001-га, калі было прынятае рашэнне яго захаваць. Аднак арганізацыя раставала: параза на выборах, расчараўванье ў апяціні моладзі, адсутнасць грошай у касе... Ня дзіва, што да студзеня 2002-га "Зубр" зменшыўся практычна да тых самых 40 чалавек, што былі напачатку...

Трэ было нешта рабіць. І кіраунікі "Зубра" вырашылі распачаць сацыяльную кампанію. У сакавіку Зыміцер Бандарэнка, Мікалай Халезін, Валеры Шчукін, Юры Хашчавацкі, Цімох Дранчук абвясцілі пра акцыю "Так жыць нельга!", прымеркаваную да 19 красавіка. Многія загаварылі пра тое, што яна расцягнуцца ў паднікі, масава расписаць сцены і плаці падпісамі "Зубр", стварыць разгіナルную адделы.

Праблемы пачаліся ад самага пачатку. Частка людзей з тых 40 амаль адразу адышла ад арганізацыі. Некаторыя спалохаліся актыўнай дзеянасцю "Зубра", іншыя і так добра пачуваліся ў сваіх арганізацыях ды не хацелі ўскладняць адносіна з уладамі, нехта заза свайго характару проста ня ўліўся ў калектыв. Невялікі адток людзей працягваўся ѹ надалей. Але ён на фоне энтузіазму ў вялікай колькасці навабранцаў вясны-лета 2002-га быў незадўажжны.

Да "Зубра" далучылася частка актыўістаў БПС. Дэлегаваў у "Зубр" частку сваіх людзей і "Край". З "Маладога фронту" ў "Зубру" не перайшоў амаль нікто.

"Хартыя" бачыла сябе кіруйным органам апазыцыі, а "Зубру" адводзілася роля галоўнай ударнай і мабілізацыйнай сілы. Мусіла

каардынатар "Хартыі'97" Зыміцер Бандарэнка адказаў на пытаньні "НН" напярэдадні акцыі "Так жыць нельга!".

"НН": Чаму "так жыць нельга", калі ў краіне ў першым квартале ВУП вырас на 3,2%?

З.Б.: Ня ведаю, наколькі можна давярять гэтым афіцыйным лічбам. У савецкія часы таксама ўсё было добра. Мы ж бачым, што рэзка зьнізілася рэнтабельнасць, напаўненне бюджету складае толькі 50% ад запланаванага. Выплата пэнсіяў і заробкаў затрымліваецца нават у Менску. Адным словам, абязанкі-цацанкі.

"НН": Чаму ўся рэклама акцыі "Так жыць нельга!" расейскамоўная?

З.Б.: Я не адказваю за рэклamu, але ведаю, што ёсьць налепкі і беларускамоўная, нават відэафільм.

тойной акцыяй паказаць свой мабілізацыйны патэнцыял. І стаўку ў гэты "дэмантрацыі сілы" яна зрабіла на "Зубр". Акцыяй 19-га "Хартыя" хоча даказаць, што яна не толькі жывая, але і мае ранейшыя творчы і арганізацыйны патэнцыял. Вось толькі каму даказаць?

"Хартыя" перастае быць систэмным элементам дэмакратычнай апазыцыі і спрабуе намацаць сабе новую нішу. А інтарэс пэўных палітычных эліт да гэтай звязы беларускай палітыкі ёсьць. Гэты інтарэс — зарука яе існавання. Новы імпульс для дзеянасці яна атрымае з самага непрадоказальнага боку. Сам факт, што рэклама акцыі 19 красавіка выключна расейскамоўная, шмат пра што кажа.

Мікола Бугай

Кнігі поштай

Назва

Цена

ARCHE-Пачатак 2000, №7 "Слоўнік свабоды"	1500 р.
ARCHE-Пачатак 2000, №9 "Мэдыцына"	1500 р.
ARCHE-Пачатак 2001, №2 "Народны нумар"	1750 р.
ARCHE-Пачатак 2001, №5 "Украінскі нумар"	3500 р.
ARCHE-Скарэна 2000, №3	1000 р.
ARCHE-Скарэна 2000, №6	1000 р.
ARCHE-Скарэна 2000, №8	1000 р.
ARCHE-Скарэна 2001, №4	1000 р.
ARCHE-Скарэна 2001, №6	1000 р.
Vosatra Brama 0: Глебус Адам. "Post Scriptum". 176 с.	2600 р.
Vosatra Brama 1: Быкаў Васіль. "Пахаджане". 192 с. Кніга прыпавесцяць, напісаныя за час побыту пісьменьніка ў Фінляндыі і Нямеччыне	2600 р.
Vosatra Brama 3: Лукашук Аляксандар. "У фіялетеўтавай ночы вугал крыла". 160 с. Кніга пра БССР 80-х. Працуючы ў галоўнай партыйнай газэце "Звязда", аўтар шмат насладзіўся паводзінамі вялікага і малога начальнства, а таксама звычайнага "гома саветыкыса"	2600 р.
Vosatra Brama 5: Глебус Адам. "Браслаўская стыгмата". 192 с.	2600 р.
Новая кніга Адама Глебуса, якую склалі апавяданыя апошніх гадоў	2600 р.
Беларускія палітычныя сістэмы і прэзыдэнцкія выбары 2001 г.	480 стар.
Зборнік артыкулаў, падрыхтаваных аналітычнай групай (Менск) і Цэнтрам дэмакратыі ва Ўсходній Еўропе (Варшава), пад рэд. Валер'я Булгакава	3000 р.
Беларускі гісторычны агліяд. Том. 6. 400 с. Часопіс	1000 р.
Беларускія маршы і песьні. 62 с. Зборнік патрыятычных песен з нотамі 1000 р.	1000 р.
Быць альбо ня быць сярэднезўрапейцам. Сучаснае польскае мысльенне.	1000 р.
472 с. Кніга	

Праця са старонкі 1.

Паслья жорсткага сутыкнення з прыхільнікамі прэзыдэнта невядомыя адкрылі агонь па дэмантрантах з дахам, у выніку чаго 13 чалавек загінулі, а сотня была параненна. Чавес арыштавалі, вывезлі на вайсковую базу на востраве Ля Архіля. Было абвешчана, што ён вырэка ўлады, прасіўся на Кубу, але яго не пусцілі.

На раніцу ў краіне зноў было спакойна. На чале часовага ўраду стаў лідэр прадпрымальнікаў Вэнэсуэлы Пэдра Кармона. Але к вечару ў цэнтар Каракасу пачалі сцыкацца дзясяткі тысячаў жыхароў бедных кварталаў (у Вэнесуэле 40% насельніцтва жыве за мяжой галечы). Чавес — кумір беднякоў, бо ён стаў першым прэзыдэнтам краіны, які разгарнуў маштабную праграму будаўніцтва бясплатнага жытла. У суботу некалькі сотняў тысяч прыхільнікаў "народнага абаронцы" прарвалі кардоны пучтыстаў, захапілі прэзыдэнцкі палац, тэлецэнтар і шраг іншых ключавых будынкаў. Зноў 9 чалавек загінула, дзясяткі былі паранены. Генэралы-пугчысты не расхліся вывесыці свае войскі супраць часцей, верных Чавесу. Кармона быў вымушаны скласці з сябе паўнамоцтвы.

У нядзелю ўраны Чавес урачыста — пад вітальнічымі воклічы сваіх прыхільнікаў і граны вайсковых аркестру — крочыў па прыступках Мірафлёрэс. Праз пару гадзін 5 галоўных генэралаў-хунтыстаў разам з Кармонам былі арыштаваныя. Уга Чавес заклікаў грамадзства да яднання і ўтварыў Найвышчу ўрадавую раду, якая мусіць "пракласці шлях да дыялёгу". Хоць "вэнесуэльскі Лукашэнка" і паўбяція не паляваў на вядзімараў, у панядзелак арышты сярод вайскоўцаў-бунтаўнікоў зрабіліся масавымі. У часе ўрачыстага прыняцця прысягі Чавес заявіў, што будзе справядлівым да змоўшчыкаў, але на дасьць сябе зацкаваць, як гэта калісці зрабілі з выз-

33 гадзіны бяз Чавеса

няма зусім — там швайцарская сыштэма абароны. А ў Вэнесуэле 80% насыць у сабе кроў абарыгенаў.

Vox populi, vox Chavezi

Уга Рафаэль Чавес Фрыяс — Лукашэнкаў аднагодак, нарадзіўся ён у незаможнай сям'і 28 ліпеня 1954 г. Ягоны прадзед Майсантан быў камандзірам вэнесуэльскае партызанкі ў 1920-х і давёў да смерці тагачаснага кіраўніка краіны Сыпрыяна Кастра.

У юнацтве Уга марыў стаць бэйсбалістам, але ў прафесійны спорт не пайшоў: зьяўліся іншыя пляны. У 1975 г. ён скончыў Вайсковую акадэмію. У лютым 1989 г. адбыўшыся т.зв. "caracazo" — "каракаскі бунт": народ, незадаволены прынадзялічыцем чарговага пакету жорсткіх ізліблёных рэформаў, выйшаў на вуліцы. Пэрэс загадаў ужыць зброю, і ад рук ахоўнікаў парадку загінула больш за тысячу чалавек. 4 лютага 1992 г. група вайскоўцаў з Чавесам на чале зрабілі няўдалую спробу дзяржаўнага перавароту, каб кінуць прэзыдэнта Пэрэса, але ў Пэрэсу праз год быў абвешчаны імпінгент.

Лічыцца прац гадзін Чавес быў вызвалены з турмы. Цікава, што Фідель Кастро — "мой настаўнік", як завяло яго вэнесуэльскі прэзыдэнт, — у свой час таксама адседзеў толькі два гады з свайго тэрміну, атрыманага за штурм казармы Манкада. На судзе Кастра скончыў прамову ў сваю абарону словамі "Гісторыя мяне апраудае" і праз шэсць год зъдзейсніў на Кубе рэвалюцыю. Чавесам на чале зрабілі няўдалую спробу дзяржаўнага перавароту, каб кінуць прэзыдэнта Пэрэса, але ў Пэрэсу праз год быў абвешчаны імпінгент.

Лічыцца прац гадзін Чавес быў вызвалены з турмы. Цікава, што Фідель Кастро — "мой настаўнік", як завяло яго вэнесуэльскі прэзыдэнт, — у свой час таксама адседзеў толькі два гады з свайго тэрміну, атрыманага за штурм казармы Манкада. На судзе Кастра скончыў прамову ў сваю абарону словамі "Гісторыя мяне апраудае" і праз шэсць год зъдзейсніў на Кубе рэвалюцыю. Чавесам на чале зрабілі няўдалую спробу дзяржаўнага перавароту, каб кінуць прэзыдэнта Пэрэса, але ў Пэрэсу праз год быў абвешчаны імпінгент.

Адразу пасля перавароту мала хто аспрочваў, што ад пучту цягне духам ЦРУ. Старога жорсткага ЦРУ. Уже не таго асьцярожнага, у белых пальчатках, якім яно стала ў часы Клінтан. "New York Times" апублікавала матэрыял, у якім Вашынгтон прызнаў, што цягам колькіх месеців прад пучтам ягоныя верхаводы сустракаліся з супрацоўнікамі адміністрацыі Буша (апошняя сутэрэна адбылася за 4 дні пад перавароту).

Вэнесуэльскі прэзыдэнт рэзка крытыкаваў "разбэшчаны іэаліблэйральны капіталізм" і "амэрыканскі імпэрыялізм". Але пры гэтым палітыка Чавесавага ўраду не пярэчыць лініі капіталістичнага развіцця краіны. Рэжым Чавеса падтрымлівае буйны капітал (але "свой"), заплюшчваючы вочы на відавочныя фінансавыя малярствы верных яму бізнесоўцяў.

Пры гэтым Чавес любіць ладзіць

Багушэвіч нарадзіўся тут

6 красавіка аўтобусік з віленскімі беларусамі і гасціямі з Менску адехаў ад чыгуначнай станцыі і рушыў па старой менскай дарозе ў кірунку Меднікаў. Неўзабаве ён спыніўся на сядзібі на ўскрайку Свіранаў, якія цяпер у Літве завуцца Svirionų Kaimas. Людзі выйшлі з аўтобусу, але ў хату не сілішаліся — засталіся на панадворку, хоць было па-зімоному сціцідзена і нават церушыў сынек. Распакавалі прывезене начынне, застукалі малаткамі.

Гэтак пад Вільні, на радзіме Францішка Багушэвіча, зьявілася яшчэ адна мэмарыяльная шыльда ў гонар паста. Белая мармуровая дошка з барэльефам і надпісам беларускай лацінкай упрыгожыла хату, што стаіць на месцы фальварку Багушэвіча.

Старыя гаспадары тae хаты Філіповічы ведаюць і памятаюць пра Багушэвіча. Цяпер жывы толькі стары гаспадар, але ён ужо зусім няможны, і яго даглядае дачка Марыя, якая адмисловіца дзеяла бацькі перабралася скоды з Вільні. Марыя Філіповіч-Ранцавене ветліва сустрэла гасціц, за-

праціла прыядждаць яшчэ ды сказала, што пасыль, як пацяпле, сама высадзіць кветкі і зробіць дарожку.

Побач, у вёсцы Савічы, на будынку вісковай бібліятэкі ўжо ёсць мэмарыяльная дошка ў гонар паста на трох мовах — літоўскай, беларускай і польскай. Сама вуліца, дзе стаіць будынак бібліятэкі, названая імем Багушэвіча. Тацяна Каротчанава,

Вільні

Вярніце нам нашага прэзыдэнта!

паказальныя працэсы над сваімі палічнікамі.

Чавес шмат чым не падабаецца Вашынгтону. Вэнесуэла — наступнік патрабаванням Белага дому — аднавіла гандлёвые зносіны з Кубай. Чавес навізваў стасункі і з адыйёнымі Муамарам Кадафі і Садамам Хусайнам, даў палітычныя прытулак збеглым шэфу пэруанскіх спэцслужбаў Уладзімеру Мантэсінасу, дапамагаў калумбійскім партызанам з Рэвалюцыйных узброеных сілаў (FARC). Калі ж 11 верасняня абринуўся Сусьветны гандлёвы цэнтар, Чавес заявіў, што амэрыканцы самі гэта заслужылі, а штатаўскую інтарэнцыю ў Аўганістан называў тэрарыстычнай імпэрыялістичнай вайной.

Ніхто да канца ня ведае, хваравітыя амбіцыі ці шчырае прастадушна кіруюць гэтым карыбскім мядзьведзем-бэйсбалістам, у шырыні адбымкаў якога коліс сумеўся нават мядзьведзік-дзюдаіст Пуці. Калісці Чэ Гевара сказаў: "альбо рэвалюцыя сацыялістичная, альбо карыкатура на рэвалюцыю". І гэта, бадай, пра Чавеса.

Анатоль Прасаловіч

Больш пра Чавеса — у эсэ Габрыеля Гарсія Маркеса "Дві твары Уга Чавеса" ў №33 за 2001 г.

міжнародныя навіны

3 турмы ў Раду

Былы лідэр УНА-УНСО Андрэй Шкіль у мінулую пятніцу быў вызвалены з-пад варты праста ў залі суду, бо, пакуль сядзей у турме, наўбы дэпутацкую недатыкальнасць: яго абрали ў Вярховную Раду Украіны. Арыштавалі яго летасць у Кіеве за удзел у "кучмагейце".

Крытыкуйма Буша!

"Заклікаем эўрапейцаў крытыкаўцаў палітыку прэзыдэнта Буша", — напісалі ў лісце, адрасаваным эўрапейскім СМІ, 128 амэрыканскіх інтэлектуалаў — пісменнікаў, журналістаў, грамадзкіх дзеячаў. На іх думку, "большасць амэрыканцаў недастаткова інформаваныя пра небяспеку ваеннага шляху, які абрала Бушава адміністрацыя". Аднак "любая крытыка глушыца, паколькі СМІ адразу абвішчаюць яе антыамэрыканскай". Сярод тых, хто падпісаў ліст, вядомы пісменнік Гор Відал. Гэтае пісьмо — адказ на ліст 60 інтэлектуалаў ЗША ў падтрымку вайны з тэрарызмам.

50 мільёнаў за пяць гадоў

Былы прэзыдэнт Парагваю Хуан Карлос Васкосі, што кіраваў краінай з 1993 па 1998 г., атрымаў чатыры гады турмы за махістрства, у выніку якога ён прысвоіў 50 млн. даляраў.

Чад і ЦАР памірліся

Прэзыдэнты Чаду і Цэнтральна-Афрыканскай Рэспублікі Ідрис Дэбі і Анж-Фэлікс Патасэ давоміліся пра спыненне паграничнага канфлікту. Адносіны паміж дзіўюючымі бывалымі французскімі калёніямі авастраліліся летасць у лістападзе, калі пасыль няўдалага перавароту ў ЦАР змоўшчыкі ўцяклі ў Чад. У часе канфлікту праціўнікі часам выкарыстоўвалі атручаныя стрэлы.

Леў на волі

У пятніцу а 17-й у падмаскоўным горадзе Адзінцова з вальверы перасоўнага цырку "Зорка" ўцёк леў. На вуліцы ён напаў на 16-гадовую дзяўчыну. Драсіроўшчыкі, што прыбеглі, пачуўшы крык, адратавалі яе. Аднак зьевіна пасыла пе мацна пагрызы.

Паглядзіце на Ікея—Жанг

У ваколіцах Сонца цяпер знаходзіцца камэта Ікея—Жанг. Яна будзе відаць няўзброеным вокаў усю ноц да сярэдзіны траўня. Камэту адкрылі 1 лютага два астраномы-аматары. Адзін з іх, Каура Ікея з Японіі, — вядомы "паляўнічы на камэты". У 1963—67 г. ён адкрыў іх аж 5 і праз 35 год зноў упісаў сваё імя ў гісторию астраноміі. Камэта Ікея—Жанг ужо залятала ў Сонечную сістэму ў 1661 г.

Б.Т.

з усёй краіны

На Аршаншчыне — нафта

ВА "Белгэалётія" разглядае магчымасць эксплюатацыі радовішчай бурага вугалю ў Дубровенскім раёне, запасы якога складаюць 26 млн. тонай. Таксама разглядаецца мэтазгоднісць здабычы нафтых на тэрыторыі Аршанскаў упадзіны. Дзеля гэтага "Белгэалётія" плянуе сёлета праўесцьці там сэйсмічны дасыльданні ды зрабіць адну парамэтрычную сывідрывіну.

Перасяляюць у вёскі

Наваполацкі цэнтар занятыць вырашае праўлему бесправію, рассяляючы ахвотных на вёсках Дубровенскага, Braslauskага, Dzisenskага да Глыбоцкага раёнаў. Перасяленцам выплачваецца дапамога ў памеры пяці "бюджэтай праўжытчага мінімуму". Летась у вёскі перехала 20 сем'яў.

Новы асфальтабетон

Віцебскі дарожны трэст №1 першым у краіне паклаў у палатні маскоўскую трасу, якое праходзіць праз Беларусь, 400 тонай вырабленага ім новага асфальтабетону падышанай трываласці. Траса M1/E30 бярэ на сябе найбольшую частку транзітных перевозак на Москву, і яе палатно не вытрымлівае інтэнсіўнага руху цяжкіх "фураў". Дык дарожнікі прыдумалі падмешваць у асфальт для моцнага цэллюлёзу з друязав мастыкай.

Уніяты ў Воршы

Штонадзель а 15-у у Аршанскім касцёле Св.Язэпа адбываецца ўніяцкая іміна. Служыць яе айцец Зыміцер Грышан з Віцебску. Аршанская грэка-каталіцкая грамада — трэцяя на Віцебшчыне (ішчэ ўнія ёсьць у самім Віцебску і ў Полацку). Скантактавацца з аршanskімі грэка-каталікамі можна па т. 22-4-41.

Міхал Чарвінскі, Віцебск

Зачыняюць выцьвярэзьнікі

Менскі гарвыканкам вырашыў пакінуць у сталіцы толькі адзін мэдвыцьвярэзьнік — у Маскоўскім раёне. Астатні будзе зачынены. Тлумачаць такія зъмены эканамічнай немэтазгоднісцю ўтрымліваць столькі выцьвярэзьнікаў і... зъмяншэннем колькасці п'яных. Але спэцыялісты-нарколягі лічаць гэтая расшэнне паспешлівым.

Балацізацыя

Лельчицкім райвыканкам вырашыў ператварыць больш за 1000

ектараў ворыва ў балоты. Гэтыя землі даўно ўжо амаль не давалі ўраджаю. Да 2005 г. яшчэ 4 тыс.ектараў ворыва выведуць з ужытку. Частку зямлі засадзяць лесам.

Шанцаў асуђданы за валюту

Старшыню магілёўскай абласной арганізацыі АГП Уладзімеру Шанцаў дали 500 тыс. рублёў штрафу за продаж валюты прыватнай асобе. У Шанцаў канфіскавалі 1500 далаўраў. Ён сваёй віны не прызнае і кажа, што проста гутарыў з валютыкам — сваім колішнім калегам.

Злавіў кабету

Участковы міліцыянт з Гомелю злавіў 40-гадовую кабету, якую скочыла зі сёмага паверху. Кабета вырашыла забіцца, нацярпейшыся ад мужа-алькаголіка. Міліцыянт стаяў на бальконе паверхам ніжэй і спрабаваў адгаварыць яе. Калі жанчына скочыла, участковы скапаў яе за съцёгні і ўсыягнуў на балькон. Самагубца не пераважыла міліцыя, бо таго трымала за ногі мажнай суседкай.

Па выходных — даражэй

За адну паездку ў выходныя і съявочныя дні на ўсіх глыбоцкіх аўтобусных маршрутах давядзеца-ца плаціца не 120, а ўжо 240 рублёў. На такія непапулярныя меры пайшоў мясцовы аўтапарк, калі апынуўся ў цяжкім матэрыяльнім становішчы. Мінулы год прынёс транспартнікам 32,9 млн. рублёў страт.

Паводле "Вольнага Глыбокага"

Паліць траву — гараць кнігі

У вёсцы Макровічы (Бялыніччына) згарэла бібліятка. Занялася яна ад сухой травы, якую хтось паблизу падпаліў. Сапсанавыя працьчына ўсе 5 тысячаў бібліятэчных кніжак: што згарэла, што заліта водой. Цяпер кніжны фонд давядзеца камплектавацца наноў.

Забілі ў краме

У тэяя выходных ў Крычаве хавалі тутэйшага жыхара, забітага ў Санкт-Пецярбурзе: зайшоў у звычайную харчовую краму ды трапіў пад бандыкую перастрэлку. У Пецярбург ён паехаў быў на заробкі: працаўшаваў на будоўлі, меў нядрэнныя гроши.

Андрэй Кузьмін, Крычав

Абраімаўскі волат

Дрыбінскім райвыканкамам абвясціў сасну "Абраімаўскі волат" батанічным помнікам мясцовага

значэння. Цяпер вакол дрэва забаронена любая дзейнасць, якая можа яму нашкодзіць. Вышыня хвоі складае больш за 25 мэтраў, дыяметр ствала — 1,8 м, а верхавіна раскінулася на плошчу 30 кв.м.

"Савецкая вёска", Дрыбін

Музыка пры съвечках

Настаўнікі Красыненскай музычнай школы (Маладачанічына) прызначаюць вучням зі новакольных вёсак заняткі ў "светляга гадзіны", бо за нядоімкі ў школе час ад часу адлучаюць электрычнасць.

Алег Райвес, Раёўка

цілівізар

Саша і Сірока

Сашу і Сірому можна пабачыць у мэтро. Калі прыгледзеца, зауважыш сярод "народных цапіцеляў" ды "зонных распрадажаў" мінімаліцкія рэклямныя коміксы музычнай крамы "Падземка", пэрсанажы якіх сваім бруталнасцю й дыялягіем без асаблівых вышукай нагадваюць амерыканскіх комікных банджоку Бібіса й Батэда, перасаджаных на беларускую глебу.

Перасаджаных таленавітаў й акуратна, з усім належнымі мясцовымі атрыбутамі — трасяникай, саколкай "BOSS", тэматыкай размоваў, съветадчуваньнем. (Разглядзяючы з жалем сапсанавай кружэлку, Сірока кажа: "Можна ў трактар павесіць...") Такіх сашаў і сірокаў мы бачым у транспарце, на вуліцах, нават у лястэрку. Але коміксы тыя пакідаюць станоўчыя ўражаньне, бо відаць, што Аляксандар Хацкевіч — мастак, які Сашу і Сірому прыдумаў, — яя зьдзекуецца, не глядзіцца на іх-нас як на "тутэйшаша быдла" ці аскалепкі "небалышага калхозу" і пэрсанажаў сваіх відавочнаў любіць.

Зрэшты, што з таго комікса зразумееш — троі малюнкі, чатыры слова. Магчымасць "распісаць" образы Сашы і Сірому звязвалася тады, калі яны атрымалі этэрны

які-небудзь "сціральны паразош", каторы сцірае памяць", а пасля восьмі ды ўверне цытату з Вальтера. Псыхалічна пэрсанажы Хацкевіча і Міхалка не падобныя да "нармальных пацаноў" — менскіх голініак, выхаваных на расейскай блатной традыцыі, бо німа ў паводзінах Сашы і Сірому пазёрства і бязглаздых табу. Таму й перадача атрымліваеца цёплая, свая.

Характэрная і скіравана сціральны паразош — гэта не "Навіны ад Сашы і Сірому", не якое-небудзь "Як стаць міліянэрам ад Сашы і Сірому", а менавіта "Калыханка" — аднолькава блізкая ўсім нам, незалежна ад веравызнання, і палітычных перакананьняў. Былі ў беларускай "Калыханцы" гадоў 20 таго такія пэрсанажы — Мякіш і Сухар. Дык у мене Саша і Сірока асцялоўкі пайперш зь імі.

Зьяўленьне Сашы і Сірому съведчыць пра тое, што наша культура пазываваеца замкнёнасцю і боязі пашыраць далягліды. Немагчыма прымусіць цэлую нацыю слухаць "Уліс" ды чытаць Бабкоў. Трэба, каб у нас было ўсё: і бульварнае чытво, і эротыка, і праGRAMмы для хатніх гаспадынь. Трэба больш папсы! Тады нашы жыццё ёсць стане паліакройным.

Сірока Мікулевіч

Меркаваны аўтараў-калоністу могуць не супадаць з меркаваннем рэдакцыі

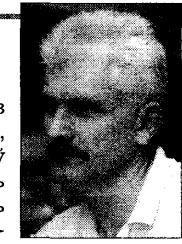
спорт Вяртанье “Белшыны”

Да прэтэндэнта на чэмпіёнства-2002 далучылася "Белшына", кірауніцтва якой здолела спыніць фатальны сходу футbalistaў у рамках звычайнай міграцыі ды набыцце некалькі зорак. Цяпер у складзе бабруйчанай — найлепшыя бамбардзір чэмпіянату Стрыйпейкіс (86 голоў) ды два самыя паспяховыя варатары Сініцын і Афанасенка (адпаведна 74 і 71 матч "на нуль"). 7 з 17-ці "белшынаўцаў" згулялі большым па 200 матчу ў вышэйшай лізе. Так што вельмі важным будзе матч наступнага туру "Белшына"—"Дынаамі" (Менск), які адбудзеца ў нядзелью, 21 красавіка. Неспрыяльным фактам для бабруйчанай стане тое, што іхны стадыён зачынены на рамонт ім давядзеца пакуц прымітава суперніку на "нэутральных" палэх. А тым часам 17-га беларуская зборная згуляла таварыскі матч з вугорцамі. Шкада, што гэтай гульні не паказалі на БТ. Замест гэтага нас пачаставалі хакеем з гэгадзія прадказальнімі астронамічнымі вынікамі. Хоць сапраўдны хакей нас чакае толькі ў суботу — з французамі. Там і пабачым, чаго варта абноўленая беларуская зборная.

A.U.

Наступны нумар "НН"

выйдзе 26 красавіка, у пятніцу. **Бо "НН" у Новага году выходитць у пятніцы.** У Менску ў прадажы — з абеду чацвяртага.

калёнка Алеся Бяляйцкага Паездка ў Касцюковічы

Ніколі яя быў у Касцюковічах. Вечна блытаў іх з Клімавічамі, бо і там таксама ня быў. Урэшце запомніў, як адрозніваць: у Клімавічах вялікая вінакурня, а ў Касцюковічах — цэмантны завод. І там, і там ёсьць людзі, якія, не зважаючы на перасыльд уладаў, робяць грамадзкую работу. Усе яны былі зволненыя з дзяржавных прадпрыемстваў і ўстаноў, перарабіваючы хто можа, але заліпілі і не паддаюцца. Гэткі ж і мой касцюковіцкі знаёмы, да якога я ехаў літаральна на гадзіну — перадаць "Права на волю", агаварыўшы рэгістрацыю аддзялення праваабарончага цэнтра і да ночы пасыпець у Магілёў.

Мы едзем з Бабруйску. Каля Рагачова праяжджаєм паварот на Гарадок, за кілямэтр ад якога была сядзіба Бяляйцкіх з ладнымі кавалкамі зямлі.

За Краснапольлем пачынаецца чарнобыльская зона. Лес абапал дарогі пазначаны радыяцыйнымі знакамі на слупах. Неўзабаве напераде каля закінутых будынкаў сувінакомплексу паказваецца міліцыйскі пост. Нас спыняюць. Тут даглядаюць усе машыны, каб людзі не вывозілі з забруджанай зоны рэчаў. Але ў нас "газэткі". Пасля перамоваў з намеснікам начальніка Краснапольскага РУУС на прадмет "газэтак супраць прэзыдэнта" два міліцейскія старшины атрымліваюць каманду трymаць нас, пакуль не прыедзе галоўны "гаёў" раёну. Я саромлю міліцыянтаў, а яны шматзначна ківаюць угару.

Я тлумачу, што я рэдактар бюлётэню, што накладны на яго не патрабуе, бо ён не прадаецца, а колькасць выпуску дазволеная — 299 штук. Міліцыяны з цікавасцю чытаюць бюлётэнь, пытаюць, што такое ангельская мова — ці на ёй ангелы размаўляюць? — і чаму тады гэтая "ангелы" бамблі Сэрбію. Хто такія габрэі, і ці лічым мы, што выбары былі падтасаваны.

...Прайшла гадзіна, за ёй другая. У адказ на нашыя пратэсты міліцыянты кожным разам звязываюцца з Краснапольлем. Іх супакіўваюць — машына выехала, чакайце.

Урэшце зьяўліца начальнік ДАІ. Пытаныні пра бюлётэнь падтасаваны. На запыт па рагы, што з намі рабіць, ён атрымлівае каманду з Краснапольля — вазьмі па адным нумары бюлётэню і адпускай. Сыцямана. Мы едзем далей.

На наступным міліцейскім пасту перад Касцюковічамі нас ужо чакаюць. Хітрая краснапольская міліцыя, каб з намі не звязывацца, перадае наўянісу суседзям — як кажу

ПРАЦЯГ РАЗМОВЫ

Проблема лідэра

Гэтая гутарка рэдактарау "НН" і "Советской Белоруссии" Андрэя Дынька і Паула Якубовича запісвалася для радыё "Свабода".

Радыё "Свабода": Газета "Наша Ніва" надрукавала артыкул "Клімаў ня мае шанцаў", у якім аналізуецца палітычны перспектывы Андрэя Клімава, нядайна вызваленага з-пад варты. Тэму падхапіла "Советская Белоруссия". Рэдактар газеты Павал Якубович у сваёй калёнцы на толькі пагадзіўся з высновай "НН", што шанцаў стаць палітычным лідэрам у Андрэя Клімава малавата, але і ўзыняў больш шырокас пытанне: "Чаму ўвогуле на палітычнай сцене нікога, акрамя аднаго гульца, Аляксандра Лукашэнкі?" Андрэй, ці згодны Вы, што палітычных лідэраў, акрамя аднаго, у Беларусі ніяк? Ніяма па вялікім рахунку.

А.Д.: На згодны абсалютна. Тоё, што ў нас ёсьць палітычныя лідэры і яркія палітыкі, даказалі лешчанія выбары. Часьцёра здолелі сабраць больш за 100 тысяч подпісаў, што съведчыць пра то, што яны здолелі прыцягнуць да сябе людзей.

П.Я.: Я на згодны з Андрэем Дыньком, і мне здаецца, што менавіта прэзыдэнцкія выбары і паказалі рэальную ситуацію з людзмі яркім і новым. Такіх на палітычным полі ў гэты пэрыяд і не было, бо лічыць новым чалавекам, які пратэндуе на лідэрства, Домаша, ці Чыгіра, ці Ганчарыка праста наўчана. А іншыя фігуры, якія сабралі 100 тысяч галасоў... Пры ўсёй мэйі пава да Гайдукевіча, я не могу называць яго фігурай агульнанацыянальнай, палітычнай. Так ці інакш, я на сёньняшні дзень арыгінальных, цікавых палітыкаў на бачу.

Для мяне палітычны лідэр — гэта асоба, якая на сёньня ў сабе канцэнтруе якасці і харызматычнага лідэра, і аратара, і кіраўніка палітычнай партыі ці руху, наагул, чалавека, які здолыні працаваць грамадзству новыя ідэі. Сяргей Гайдукевіч на ведаюць 90% жыхароў нашых буйных гарадоў, я ўжо не кажу пра рэгіёны.

У нас жа вось якая ситуація: і камуністычнай партыі раскалалася напалам, і Народны Фронт раскалаўся напалам, і сацыял-дэмакратычных партыяў у нас з падутыні, ня меней. У нас, на вялікі жаль, партыі знаходзяцца ў стане шмат у чым віртуальным, шмат у чым яны зьяўляюцца кабінетнымі, канапінімі...

А.Д.: Я думаю, што галоўная прычына дысбалансу вядомасці пэўных палітыкаў — гэта сам спадар Якубович, бо галоўная прычына таго, што 90%, як вы кажаце, людзей слаба ведаюць, што такі Сяргей Гайдукевіч, у тым, што Сяргей Гайдукевіч зусім не прысутны на старонках "Советской Белоруссии". У нас утварылася

такая ситуація, калі пра 99% палітыкаў дзяржаўных газеты, тэлебачаніне, радыё, якія кантролююць большую частку інфармацыйнай прасторы, альбо ня пішуць зусім нічога, альбо зредку пішуць кепска. У такай ситуаціі нельга чакаць, што нехта некага будзе добра ведаць. Але дайце трэх месяцаў іхнай прысутнасці ў інфармацыйнай прасторы, і ўсё памяняеца.

Досьвед іншых краінаў паказвае, што ў пэўных момантаў падобная ситуація няявдання перавочаеца. І тады літаральна за некалькі месяцаў папулярызацца нейкага палітыка расце вельмі разка. Уявіце, што ў нейкім 93-м у рэйтынгах быў Кебіч, Шушкевіч, Пазняк. Лукашэнкі яшчэ не было. Адкуль жа ўзынік Лукашэнка ў 94-м годзе? Гэтая ж самая ситуація можа пайтарыцца з некім іншым.

П.Я.: Я пакорліва прымаю слова Андрэя Дынька аб том, што прычынай адсутнасці новых лідэраў зьяўляюцца і я асабісты. Ну што ж, давядзенча і такі крыж несы.

Хачу не пагадзіцца з некаторымі выказваннямі паважанага калегі пра тое, што толькі сродкі масавай інфармаціі могуць даць новага лідэра. СМІ — гэта зброя на два бакі. І вось гэтыя рэйтынгі, што сталі касымічна высокімі для шукальнікаў прэзыдэнцкага крэсла, — яны абынуліся адразу ж, як толькі гэтыя людзі зьяўліся на экране. Экран высыветліў абсалютную немаштабнасць прэтэндэнтаў. Менавіта Уладзімер Іванавіч неяк вельмі пакрыўдзіўся, што вось ён выклікаў на тэлевізор рэзка скараціў цікавасць да асобаў кандыдатаў у прэзыдэнты Рэспублікі Беларусь. Паважаны Ганчарык Уладзімер Іванавіч неяк вельмі пакрыўдзіўся, што вось ён выклікаў на тэлевізор Аляксандра Лукашэнкі, а Аляксандар Лукашэнка адмовіўся ад дуэлі. І Ганчарык піша, што гэта ягоная капітуляцыя і г.д. Я напісаў у адказ, што наўрад ці Тысан прыняў бы выклік школьніцы з той простай прычыны, што вельмі ўжо няроўныя сілы. Уладзімер Іванавіч павінен разумець, як ён выглядаў бы побач з такім харызматычным асобай, як Лукашэнка... У адным я хачу пагадзіцца з Андрэем Дыньком: лідэр, палітык авабязкова зьяўліца, калі для гэтага зьяўліца ўмовы.

А сёньня на любым менскім мітынгу можна зустрэць тых жа людзей, што каласці павета і ў 91-м годзе. Маладых ніяма. Ніяма ніводнай харызматычнай постаці, таго, хто стаў бы ўлюблёнцам Менску, улюблёнцам Віцебску. Я ўжо не кажу ў нацыянальнай маштабе. Для таго каб зьяўліся новыя людзі, патрэбныя новыя партыі. Для таго каб зьяўліся новыя партыі, патрэбныя новыя ідэі. А для таго каб зьяўліся новыя ідэі, патрабны генэраторы гэтых ідэй. Калі зьяўліца чалавек, якому ёсьць што сказаць, да якога адразу ж будзе прыкаваная ўвага, — гэта і будзе новы лідэр.

Аднак я думаю, што галоўная прычына дысбалансу вядомасці пэўных палітыкаў — гэта сам спадар Якубович, бо галоўная прычына таго, што 90%, як вы кажаце, людзей слаба ведаюць, што такі Сяргей Гайдукевіч, у тым, што Сяргей Гайдукевіч зусім не прысутны на старонках "Советской Белоруссии". У нас утварылася

А.Д.: Каб вылучыцца нейкі лідэр, ён найперш мусіць мець сваю сацыяльную базу. Ён мусіць дакладна ўяўляць сабе, чые інтарэсы адстойвае. Як толькі нашы палітыкі адчуюць, што стаіць за імі, а хто за імі ніколі ня ўстане, дык яны будуть лепш адпавядаць чаканням сваіх выбараў.

Наступнымі крытычнымі этапамі беларускай палітыкі стане мясоўныя выбары. Калі гэтыя мясоўныя выбары адбудуцца пры мінімуме свободы і з захаваннем нейкага мінімуму дэмакратычных працэдураў, то менавіта мясоўныя выбары вылучыць новых лідэраў, прадманструюць, што з іх здольнасці падаць сябе на мітынгу, прабіца ў сродкі масавай інфармаціі, заваяваць дэвер і павагу беларускай інтэлігенцыі. Хто зможа зрабіць гэта адначасова, той і становіцца новым нацыянальным лідэрам. Вялізны патэнцыял маюць таксама тыя лідэры, якія засвядчылі сябе ў мінулья гады на паліцыйных выбарах Траба, каб быў пэўны штуршок, каб іх выштурхнула наверх. І яны запрадаюць, яны змогуць даць, што ѿмоецца на толькі размёўляць і рыхтаваць праграмы.

П.Я.: Мой паважаны апанент казаў, што апазыцыйныя палітыкі ня маюць доступу да прэсы. Я кажу зусім адкрыта і шчыра: калі б хтосьці (мене зусім не цікава, апазыцыйны ён ці не, я гэтых людзей ведаю сама меней па 10 год кожнага) прынёс тое, што Андрэй называе высокадухоўным, высока пад'ёмным артыкулам, ён бы адразу быў надрукаваны. Але калі сёньня папрасіць любога палітыка, які лічыць сябе апазыцыйным, надрукаваць артыкул, гэта будзе набор вядомых штампаў пра тое, што ў Беларусі жыве кепска, што тэрор гуляе па вуліцах, эскадроны смерці і г.д. Як галоўны рэдактар я ня ўпэўнены, што гэта запатрабавана чытчам. Новага, сур'ёзна га, нікто пакуль грамадзству не пранікаў.

Замест гэтага я са звязанымі прачытаў, калі арыштавалі Міколу Статкевіча, як усе дружна зласловілі: маўляў, такое філіска звязанісці з ім, а іншыя на гэтым фоне мудрыя і дальнаబачныя.

Калі звязаніца сур'ёзна партыя, аплодненая сур'ёзнай, агульнанацыянальнай ідэяй, у гэтым партыі зьяўліца і газеты, інфраструктура, якая данясе па мэтадзе "ад дзвіярэй да дзвіярэй" гэтыя высокі і актуальныя вобразы. І калі звязаніца гэтыя ўмовы — асоба, ідэя, партыя, інфраструктура — зьяўліца і лідэр. Для пачатку павінен звязаніца чалавек, які можа прайсці ўвесі гэтыя шылі.

А.Д.: Я думаю, што спадар Якубович лепей за мяне ведае, хто палітык, а хто не палітык, бо лепей ведае, якое месца хто адводзіць сабе ў гэтым систэме і якое месца ім адводзіць самай гэтым систэме. І таму я з цікавасцю пра слухаў ягонае меркаванне.

Паводле аўдыёзапісу гутаркі

Шаноўны спадару Севярынцу!

Я вітаю Ваше нядайняе вызваленне з несправядлівага зняволення, якім пакараў Вас адмыслы рэжым. Добра ведаючы пра Вашу палітычную актыўнасць, высока ценю Вашу асабістую мужнасць і рашучасць.

Аднак я не могу прамаўчаць, калі асоба Вашага рангу, адказваючы на недарчную інсунуацыю, звязаную з гомасексуальнымі адносінамі, пры гэтым публічна абрахасе, прынікае і дэмантізуе значную частку насленіцтва сцвяты. Пакуль існујуць такія забабоны, гэту пайсоль будуть змушаны выносіць на палітычную арэнту, што ёсьць, урэшце, глубока прыватны справай.

Таксама глыбока прыватнай справай чалавека зьяўляюцца рэлігійныя перакананні, якія, на мою думку, ніяк нельга змешаць з палітычнымі пытаннямі. Вы маеце права на свае погляды, але гэта не азначае права адмалываць сябрамі групу палавых мяшанін хадзіць пад бел-чырвона-белым сцягам, не азначае права съязвярджацца справа — якай, дарэчы, не належыць Вам асабіста.

Па-першое, гэту не дыскрэдытаць ідэя адраджэння. Па-другое, свобода і падтрымлівае роўнасць, годнасць і права кожнага чалавека — не залежна ад узросту, колеру, полу, рэлігіі, сэксуальнай шкадаваніні. Ня ўжо Вы мяркуеце, што дэмакратычная Еўропа прыме с раскрытымі абдымкамі краіну з такой жорсткай нетэрарантнайсцю, якую выказваеце Вы?

Заклікаю Вас пераасэнсаваць сваю пазыцыю і далучыцца да тых, хто любіць свободу і падтрымлівае роўнасць, годнасць і права кожнага чалавека — не залежна ад узросту, колеру, полу, рэлігіі, сэксуальнай шкадаваніні. Зразумейце, калі ласка, што тыя людзі, якіх Вы лініце "няшчаснымі", "пакалечанымі", "хворымі" ды вартымі шкадаваніні. Шчыра,

Данчык, Прага

ца прыклады ўсё гэта да справы. Замест апошняга палівае сваю любімую краіну брудам. За мяжой, прыкладам. І не здаецца, што сябе палівае. Ці яны абрали сабе "дурное" начальства, не навучылі сваіх дзетак калісці, што такое грамадзянская супольнасць ды права чалавека? Мы.

А дома ўпартая ходзім шэсьцем па адным і тым самым маршруце. Адным і тым складам. Убухваючы вілазірны матэрыяльны ю чалавечыя рэсурсы. Якія даўгэ не сущадыца з мэтай. Калі апошняя звязаніца наўчылісь змініцца. І ніхто не звябрецца змініцца. Ці, можа, спадары партбосы, нехта з вас зімаеца партыйным будаўніцтвам? А можа, ёсьць распрацаўваная стратэгічна лінія на 5-10 год? Не.

А ў дзяржавы ёсьць. Яна, нядобрая, наткноўшыца пра беларускыя школы да бароніць нацыянальную інфармацыйную прастору. Але апазыціяны замест таго, каб шукаць кропкі судакрананыя зёў, крываць пра рэжым, тым самым апрайдаючы сваю бяздзеяйнасць. Да адроза па выбарах заяўляючы пра сваю перамогу. Маўляў, пабудавалі грамадзянскую супольнасць...

Можна яшчэ прыводзіць багата прыкладаў па тэме ды разважаць над стратэгіяй ды тактыкай. Але праста дужа хочацца, каб як мага больш людзей пачалі жыць у сваім краіне. А як толькі там апынімся, пачнём змагацца за дабраў.

Андрус Кавалёў, Магілёў

Сацыёлягія абяцаюць, што на выбарах у Францыі 24 красавіка трычы зойме кандыдат-нацыяналіст Жан-Мары Лё Пэн, чацверты змесца дастанецца кандыдаты ад "прапалетарскіх ячэек" трацкісту Арлеце Лягіе, а пятае — камуністу Рабару Ю. Яны зъяўляюцца наўнамі 13, 8 і 6 працэнтаў галасоў. Жаку Шыраку і Ліянэлю Жаспену — камуністычным правым і левым — у першым туры мае дастацца каля 20%.

Наашай "левай" апазыціі папулярызацца французскіх трацкісту і камуністу пакуль на "свецеці". Прычыны бачацца на толькі ў недэмакратычнай рэжыму і яго гебельсаўскай пропагандзе, але і ў этыцы палітыкай.

У Францыі дэпутаты-камуністы здаўна маюць за праўла пакідаць сабе заробак, роўны сярэдні зарплате парыскага рабочага. Рэшта ж парыскія трацкісты звязаны з пагарджаючым

ПАНЯДЗЕЛАК, 22 КРАСАВІКА

БТ

6.00, 7.00, 8.00, 9.00, 12.00, 15.00, 18.00, 0.35 Навіны.
6.10, 7.10, 8.10 Добрай раніцы, Беларусь!
9.15, 17.00 "Людзі ў цывільным".
10.05 Арсенал.
10.35 Тлебарометар.
11.00, 21.50 "Сямейная повязі".
12.20 "На скрыжаваннях Эўропы".
Нацыянальны тэлефестываль песні.
13.05 Мультфільм "Храбры зяць".
13.20 "Месца супстрэчы зъяніць нельга".
Маст. фільм. 1-я сэрыя.
14.30 "Спявай, душа!". Фальклёровыя калектывы Заслаўя.
15.25 "Жулі Леско".
18.25 Зона Ікс.
18.35 Камэдзя "Гаварская малпа".
20.00 Галоўнае пытаньне.
20.40 Калыханка.
21.00 Панарама.
22.45 Стадыён.
23.15 Футбол. Адборачны матч чэмпіянату свету срэд жаночых каманд. Беларусь—Вугоршчына.
0.05 Плянта "АРТ".

СТВ

6.00, 16.30 "Паўэр рэйнджэрз, ці Магутныя рэйнджеры".
6.30 Мультфільм "Свят Бобі".
7.00 "168 гадзін Менску". Інфарматычная праграма.
8.00, 0.30 "Вітуальны сьвет".
8.15 Камэдзя "Я нічога ня ведаю, але ёсё расказу".
10.15 "1/52". Спартыўны агляд.
10.30 Навіны сусветнай шоў-індустрыі.
11.00 "Бэніта Мусаліні — кашмар Italі".
12.00, 15.00, 19.00, 23.00 "24 гадзіны".
12.15 "Запрашаем паскардзіца".
12.20, 23.15 "Арт-экспрэс". Культурнае жыццё сталіцы.
12.45 "Помста салодкай". Тэлефільм.
13.45, 21.40 "Лэдзі Бомж".
15.45 "Сакрэтныя матэрыялы сабак-шпіёнau".
15.45 "Фэрма страшылды".
16.05 "Менск на скрыжаваныні стагодзьдзя".
16.20 "Прафесія, якую ты выбіраеш".
16.55 "Чарцяня".
18.00 Спартыўныя навіны.
18.15 "Пакулы гарыць съвечка...".
18.45 "Прэм'ер-парад "Сталічны".
18.50 "Тэма дня".
19.15 "Добры вечар, маленькі...".
19.30 Трылер "Хадоба".
22.45 Навіны СНД.
23.35 Футбольны кур'ер.
0.10 Музычны канал.
0.40 "M1". Музычная праграма.

8 канал

17.30 "Том і Джэры".
17.45 Праграма Алена Жабера "Палітра".
18.15 Маст. фільм "Джэймз Бонд. З Расеі з любоюю".
20.25 "Вечарница".
20.40, 23.30 Навіны.
21.15 Маст. фільм "Забойцы".

OPT

8.00, 11.00 Навіны.
8.15 "Сямейная повязі".
9.15 Дак. дэтктыў "Справа асуджаных". 2001 год.
9.45 Поле цудаў.
10.43 "Ерапаш".
10.50 Бібліяманія.
15.00 Сэрыял "Жаночая лёгіка".
16.00 Вялікае мыцце.
17.00 Вічэрняя навіны.
17.25 "Лёгкі дух!".
18.00 Чакай мяне.
19.00 "Расейская рулетка".
20.00 Час.
20.35 Новак "Забойная сіла". Фільм 1-ы.
21.40 Незалежнае расысьледаванье.
22.30 Начны "Час".
23.00 "На футбое".
23.30 Начная зъмена.

PTP

8.00, 10.00, 16.00, 19.00 Весткі.
8.10 "Навука пра звышнатуральнае. Жыццё на іншых плянэтах".
Дак. сэрыя.
9.10 Мэлядрама "Нягоды жаночага лёсу".
10.20 Мэлядрама "Жонкі і дочки".
16.20 "Горад і прыгарарад".
Дак. фільм з цыклу "Права на зямлю".
16.50 Сэрыял "Каханыне.ru".
17.50 "Камісар Рэкс".
18.00 "Еўрагалы — футбольны тэлечасопіс".
21.45 Футбол. Легенды. Паўтор.
0.30 Ралі. Кір.

АЎТОРАК, 23 КРАСАВІКА

БТ

6.00, 7.00, 8.00, 9.00, 12.00, 15.00, 18.00, 0.00 Навіны.
6.10, 7.10, 8.10 Добрай раніцы, Беларусь!
9.15, 17.00 "Людзі ў цывільным".
10.05 Стадыён.
10.35, 15.45 "Прыгоды Шэрлі Холмз".
11.00, 21.50 "Сямейная повязі".
12.20 Добры дзень, Беларусь!
13.05 "Месца супстрэчы зъяніць нельга".
Маст. фільм. 2-я сэрыя.
14.15 "Скірбы сусветнай культуры".
Дак. сэрыя.
14.30 Зоркі кінафестываляў у праграме "Эўрапіёні Дом кіно".
15.20 "Маленькая хіруні".
Дак. сэрыя.
16.10 "Пяць цудаў".
16.20 "5x5". Інфарматычна-забаўляльная праграма для старшаклясынікаў.

СТВ

6.00, 16.30 "Паўэр рэйнджэрз, ці Магутныя рэйнджеры".
6.30 "Свят Бобі".

Культура

9.15 Марія кіно.

HTB

9.40 "Цела і душа".
Дак. фільм.
10.40 "Палаунічая стрэльба".
Мультфільм.
10.50 Тым часам.
11.30, 15.00, 17.30, 23.00 Навіны культуры.
11.50 Разам з Фафалем.
12.05 "Цесная брама".
12.20 "Экалёгія літаратуры".
13.15 "Урокі расейскай".
13.30 "Страсьці па-італіянску".
14.30 Alma Mater.
15.10 "Старая пласцінка".
Мультфільм.
15.25 "За сямю пячаткамі".
Тэлевіктарына для старшаклясынікаў.
16.00 "Цытаты з жыцця".
Акадэмік Юры Ізраэль.
16.30 "Рэнсанс". "Цела і душа".
Дак. фільм.
17.50 "Мой Эрмітаж".
18.15 "Сцнаграма".
Анджэй Вайдза.
18.40 "Гадзіна музыкі".
Г. Берліёз.
18.50 "Гарольд у Італіі".
19.30 Ф. Дастаўскі.
"Дзядзечкаў сон".
Спактакль Тэатру імя Я. Вахтангава.
22.30 ДЖЭМ-5.
23.25 "Начны палёт".
Вядучы А. Максімай.

8 канал

7.00, 7.30, 9.00, 11.00, 13.00, 15.00, 23.20 Сέньня.
7.10, 7.35 Раніца на HTB.
7.50, 15.45 "Ферма страшылды".
7.40, 14.00 "M1". Музычная праграма.
7.50, 23.35 "Вітуальны сьвет".
8.00, 18.45 "Прэм'ер-парад "Сталічны".
8.15 Псыхалогічны трэнер "Жадоба".
8.30 Спартыўныя навіны.
8.45 "Сямейная плянэта".
9.00 "Калікі".
9.15, 17.35 Крымінал.
9.30 Сэрыял "Невядомая плянэта".
9.45 "Дзень добры, доктар!".
10.00, 15.00, 19.00, 23.00 "24 гадзіны".
10.15 "Добры вечар, маленькі...".
10.30 Трылер "Інкогніта".
11.00 "Хуткая дапамога".
12.00, 15.00, 19.00, 23.00 "24 гадзіны".
12.15 "Відавочца".
12.45 "Мажа. Таежны раман".
Тэлевіярьян.
13.55, 21.55 "Лэдзі Бомж".
Тэлесэрыял.
15.15 "Сакрэтныя матэрыялы сабак-шпіёнau".
16.00 "Менск на скрыжаваныні стагодзьдзя".
16.20 "Запрашаем паскардзіца".
16.55 "Чарцяня".
18.15 "Дзень добры, доктар!".
19.15 "Добры вечар, маленькі...".
19.30 Спартыўныя навіны.
19.45 "Прафесія".
20.00 Час.
20.35 "Забойная сіла".
Фільм 2-ы.
"Кітайскі квартал".
20.40, 21.25 Тэлекрама.
20.40, 21.25 Вечарница".
20.40, 23.15 Навіны.
21.00 Гурман-клуб.
21.30 Камэдзя "Прывычка жа-ніца".
21.30 Сэрыял "Сямейная плянэта".
21.30 Раніца на HTB.

OPT

8.00, 11.00 Навіны.
8.15 "Чакай мянэ (з сурдаперакладам)".
8.20 "Бібліяманія".
8.25 "Лёгкі дух!".
9.45 "Расейская рулетка".
10.45 "Ерапаш".
10.50 Бібліяманія.
15.00 "Забойная сіла".
Фільм 1-ы.
"Роля другога пляну".
16.00 Вялікае мыцце.
17.00 Вічэрняя навіны.
17.25 Съмехапанарама.
18.00 "Сямейная плянэта".
19.00 "Слабае зъяно".
20.00 Час.
20.35 "Забойная сіла".
Фільм 2-ы.
"Кітайскі квартал".
20.40, 21.25 Тэлекрама.
20.40, 21.25 Вечарница".
20.40, 23.15 Навіны.
21.00 Гурман-клуб.
21.30 Камэдзя "Прывычка жа-ніца".
21.30 Раніца на HTB.

PTP

8.00, 10.00, 16.00, 19.00 Весткі.
8.10 "Навука пра звышнатуральны. Загадкі манумэнтаў".
Дак. сэрыя.
9.10 Мэлядрама "Нягоды жаночага лёсу".
10.20 Мэлядрама "Жонкі і дочки".
Тэлесэрыял.
15.20 "Сляянская доля".
Дак. фільм з цыклу "Права на зямлю".
Частка 2-я.
15.45 "Маленькая хіруні".
Дак. фільм.
16.10 "Пяць цудаў".
16.20 "5x5". Інфарматычна-забаўляльная праграма для старшаклясынікаў.
18.25 Зона Ікс.
18.35 "Масква—Менск".
18.50 А. Разэнбайум у фільме-прытэчы. Узеці на край свету".
20.40 Калыханка.
21.00 Панарама.
22.45 Спорт-кур'ер.
22.55 "Залатая міна".
Тэлевізійны дэтктыў. 2-я сэрыя.
0.25 Крымінальнае дасьце.
0.50 "Сустрэча ў Траецкім" з Аляксандрам Дамарацкім.

Эўраспорт

9.30 Ралі. Паўтор.
10.30 Футбол. Паўтор.
12.45 Еўрагалы. Паўтор.
14.30 Служба выратаваньня.
15.20 Крымінал.
16.00 "Уладзімер Макараў".
17.35 Раніца на HTB.
18.00, 21.00 "Сέньня" з Тэцяней Мітковай.
19.40 "Бандыцкі Пецярбург".
21.35 Герой дна.
22.10 "Хуткая дапамога".
23.40 Футбол. Ліга чэмпіёніна.

CTB

9.30 Ралі. Паўтор.
10.30 Футбол. Паўтор.
12.45 Еўрагалы. Паўтор.
14.30 Служба выратаваньня.
15.20 Крымінал.
16.00 "Уладзімер Макараў".
17.35 Раніца на HTB.
18.00, 21.00 "Сέньня" з Тэцяней Мітковай.
19.40 "Бандыцкі Пецярбург".
21.35 Герой дна.
22.10 "Хуткая дапамога".
23.40 Футбол. Ліга чэмпіёніна.

СЕРАДА, 24 КРАСАВІКА

БТ

6.00, 7.00, 8.00, 9.00, 12.00, 15.00, 18.00, 0.05 Навіны.
6.10, 7.10, 8.10 Добрай раніцы, Беларусь!
9.15, 17.00 "Людзі ў цывільным".
10.05 Задарожье. Тэлекасопіс.
10.35, 15.45 "Прыгоды Шэрлі Холмз".
11.00, 21.00 "Сέньня" з Тэцяней Мітковай.
12.00, 21.50 "Сляянская доля".
Дак. фільм з цыклу "Права на зямлю".
Частка 2-я.
12.45 "Сакрэтныя матэрыялы сабак-шпіёнau".
13.00 "Сячаныя тайны".
13.20 "Марш Турэцкага".
Фільм 9-ы. "Брудны гульні".
Частка 1-я.
13.45 "Задарожье".
14.00, 15.00, 19.00, 23.00 "24 гадзіны".
14.15 "Добры вечар, маленькі...".
14.30 "Прыгады".
15.00 "Сляянская доля".
Дак. фільм з цыклу "Права на зямлю".
Частка 2-я.
15.45 "Сакрэтныя матэрыялы сабак-шпіёнau".
16.00 "Задарожье".
16.15 "Сячаныя тайны".
16.30 "Рэнсанс".
16.45 "Сакрэтныя матэрыялы сабак-шпіёнau".
17.00 "Сячаныя тайны".
17.15 "Марш Турэцкага".
Фільм 9-ы. "Брудны гульні".
Частка 2-я.
17.45 "Задарожье".
18.00, 18.35 Спартыўныя навіны.
18.45 "Сячаныя тайны".
19.00 "Сляянская доля".
Дак. фільм з цыклу "Права на зямлю".
Частка 2-я.
19.45 "Сакрэтныя матэрыялы сабак-шпіёнau".
20.00 "Задарожье".
20.15 "Сячаныя тайны".
20.30 "Марш Турэцкага".
Фільм 8-ы. "Брудны гульні".
Частка 1-я.
20.45 "Задарожье".
21.00 "Сячаныя тайны".
21.15 "Марш Турэцкага".
Фільм 8-ы. "Брудны гульні".
Частка 2-я.
21.30 "Сячаныя тайны".
21.45 "Задарожье".
22.00 "Сячаныя тайны".
22.15 "Марш Турэцкага".
Фільм 8-ы. "Брудны гульні".
Частка 2-я.
22.30 "Сячаныя тайны".
22.45 "Задарожье".
23.00 "Сячаныя тайны".
23.15 "Марш Турэцкага".
Фільм 8-ы. "Брудны гульні".
Частка 2-я.
23.45 "Задарожье

Наша Ніва [15] 19 красавіка 2002

ПРАГРАМА ТВ З 22 ДА 28 КРАСАВІКА

9

"Мёртвые души". Чытае Михаіл Ульянаў.
13.30 "Страсць па-італьянску".
14.30 "Залаты п'едэстал". Уладзімір Трацьцяк.
15.00, 17.30, 23.00 Навіны культуры.
15.10 "Нечаканыя канікулы".
15.30 "Прыгоды Васі Куралесава". Мультфільм.
16.00 "Малыя музэі Санкт-Пецярбургу". Мэмарыяльны музей-кватэра атэматыка І.П.Паўлава.
17.50 АР-панарама.
18.15 "Страсчаныя шэдэўры". "Графскае дабро".
18.45 "Час музыкі".
19.10 "Песьня – любоў май". Да 95-годдзя з дні нараджэння В.П.Салаўёва-Сідора.
19.30 "Дзеяць дзён аднаго году". Маст. фільм.
21.20 "Культурная рэвалюцыя". "Адукацыя ў Расеі павінна быць платнай". Праграма М. Шыўдакага.
22.20 "Эпізыды". Іосіф Райхельгауз.
23.25 "Начныя палёт". Вядучы А.Максіма.

HTB

7.00, 7.30, 9.00, 11.00, 13.00, 15.00, 23.15 Сέньня.
7.10, 7.35 Раніца на HTB.
7.50, 18.35 "Тайны съедзтва".
9.25 Сквалнасьць.
10.20 Кватэрнае пытаныне.
11.20 "Дээтыкі "Расьціследаваньне".
13.20 "Прынцып "Даміно". Ток-шоу.
14.40, 17.35 Крымінал.
15.30, 19.40 "Бандыцы Пецярбург".
16.45 "Увага: вышук!". "Чорныя рыэлтары".
18.00, 21.00 "Сέньня" з Тацянай Мітковай.
21.35 Герой дня.
22.10 "Зусім сакрэтна". "Свае не чужкія".
23.36 Гардон.
0.10 Усе зоркі чэмпіянату съвету па футболе.
0.50 Кіно не для ўсіх. "Апошнія хады".

Эўраспорт

9.30, 13.30 Цяжкая атлетыка. Чэмпіянат Эўропы. Паўтор.
11.00 Гольф. Паўтор.
12.00 Аўтагонікі сэрні Гран Турыйм.
12.30 "Супергоначны ўік-энд". Тэлекасопіс.
13.00 "Гоначныя сэры".
14.30, 17.30, 20.00 Цяжкая атлетыка. Чэмпіянат Эўропы. Жывая трансляцыя.
16.00 Тэніс. Турнір АТР. Барсэлона. Жывая трансляцыя.
19.00 Футбол. "Каманда мары" Жынет.
19.30, 2.00 Футбол. "Каманда мары" Жынет. Паўтор.
22.00 Прафесійны бокс.
0.00 "Адзін съвет – адзін кубак". Тэлекасопіс.
1.30 "Унутры формулы". Паўтор.

ПЯТНІЦА,
26 КРАСАВІКА

БТ

6.00, 7.00, 8.00, 9.00, 12.00, 15.00, 18.00, 1.15 Навіны.
6.10, 7.10, 8.10 Добрыя раніцы, Беларусь!
9.15, 17.00 "Людзі ў цывільным".
10.05 Сад мары. Перадача для дачнікаў.
10.35, 15.45 "Прыгоды Шэрлі Холмз".
11.00, 21.50 "Сямейная повозі".
12.20 Добры дзень, Беларусь!
15.05 "Месца сустрэчы зъяніць нельга". Маст. фільм. 5-я сэрыя.
14.30 Да дні чарнобыльскай трагедыі. "Падарожжа ў Атлантыду". Дак. фільм.
15.20 "Маленкія хіруны". Дак. сэрыя.
16.10 "Пяць чудаў".
16.20 "5x5". Інфармацыйна-забаўляльная праграма для старшакласнікаў.
18.25 Зона Ікс.
18.35 Гадзіна прафесіянала.
19.05 Крымінальны баявік "Рэйнджэр жэр з атамнай зоной" (Беларусь).
20.40 Каліханка.
21.00 Панарама.
22.45 Спорт-кур'ер.
22.55 Слакі ў ваду. Міжнародны турнір паміж С.Партнова.
23.35 Дээтыкі сэрыял "Камісар Шыманскі" (Германія).

HTB

7.00, 7.30, 9.00, 11.00, 13.00, 15.00 Сέньня.
7.10, 7.35 Раніца на HTB.
7.50, 18.35 "Тайны съедзтва".
9.25 Свая гульня.
10.10 "Увага: вышук!". "Чорныя рыэлтары".
11.20 Камідзя "Непапраўны лгун".
13.20 "Прынцып "Даміно". Ток-шоу.
14.40, 17.35 Крымінал.
15.30, 19.40 "Бандыцы Пецярбург".
16.45 Сквалнасьць.
18.00, 21.00 "Сέньня" з Тацянай Мітковай.
21.35 Герой дня.
22.10 Вострасюжэтны фільм "Мёртвыя штыль".
0.15 Кома. "Вуліца тых, хто пайшоў".

ПРАГРАМА ТВ З 22 ДА 28 КРАСАВІКА

гадзіны".
12.15 "Агенцтва".
12.50 "Зона цэмры". Тэлесэрыял.
13.50, 20.00 "Ледзі Бомж". Тэлесэрыял.
15.15 "Сакрэтныя матэрыялы сабак-шпіёнай".
16.05 "Менск на скрыжаваньні стагодзьдзя".
16.20 "Прафесія, якую ты выбирайш".
16.55 "Чарцянія".
18.05 "Партрэт у інтэр'еры".
18.20 Фільм, фільм.
19.15 "Добры вечар, маленкі...".
19.30 Баявік "Карпарацыя "Неў-міручаць".
0.05 Драма "Кволеа неба".
2.10 "M1".

8 канал

17.30 Мультфільм "Жыў-быў сабака".
17.45 Дак. сэрыял. "Погляд на ўладу". 2-я сэрыя.
18.15 Баявік "Моцны арэшак-3".
20.20, 21.25 Тэлекрама.
20.40, 23.15 Навіны.
21.00 Дак. фільм "Легенды пра вялікага Ала".
21.30 Фантастычныя баявік "Людзі ў чорных".

OPT

8.00, 11.00 Навіны.
8.15, 18.00 "Сямейная повязі".
9.15, 23.00 "Расейскі экстрым".
9.45 "Слабае звязані".
10.45 "Ерапаш".
10.50 Бібліяманія.
15.00 Mast. фільм "Спадчынніцы".
1-я сэрыя.
16.00 Вялікае мыцьцце.
17.00 Вічэрнія навіны.
17.25 "Самі з вусамі".
19.00 Поле цудаў.
20.00 Час.

Эўраспорт

9.30, 14.30, 0.45 Цяжкая атлетыка. Чэмпіянат Эўропы. Турцыя. Паўтор.
11.00 Супэргоначны ўік-энд. Агляд. Паўтор.

ПТР

11.30 "Гоначныя сэры". Тэлекасопіс. Паўтор.

БТ

12.00 Гольф. ЗША. Паўтор.
13.00 Парусны спорт. Паўтор.
13.30 "Адзін съвет – адзін кубак". Футбольны тэлекасопіс. Паўтор.
16.00 Тэніс. Турнір АТР. Барсэлена. Жывая трансляцыя.

СУБОТА,
27 КРАСАВІКА

7.00, 9.00, 15.00, 19.00 Навіны.
7.10 Сэрыял "безъ сямі". 2-я сэрыя.
8.05 "Аграсвят". Інфармацыйна-аналітычная праграма.

БТ

8.30 Залатыя ключ.

ПТР

8.30 "Сямейныя тайны".
10.45 "Марш Турэцкага". Фільм 10-ы. "Кантрольныя стрэлі". Частка 2-я.
0.15 Экстремальная віды спорту.

Культура

9.15 "Экспедыцыя "Чыхъ". Гісторыка-этнографічная праграма.

БТ

9.40, 16.30 "Энсанс". "Канец Рэнсансу" Дак. фільмы.

CTB

10.40 "Ваі любіць на дзіва". Творчыя вечары Веры Васільевай.

БТ

11.30, 15.00, 17.30, 23.00 Навіны культуры.

СТВ

11.50 "Дзёймовачка". Мультфільм.

БТ

12.20 "Фрак народу".

БТ

13.15 "Урокі расейскай". М.В.Гоголь.

БТ

13.30 "Свой мяэтад", "Сумны гатэль".

БТ

14.30 Графаман.

БТ

15.10 Кіно – дзеяцям. "Маўглі".

БТ

15.40 "Картэс". Дак. фільм пра народнага артэста Беларусі кампазітара Сяргея Карцаса.

БТ

15.50 Дээтыкі сэрыял "Камісар Шыманскі" (Германія).

БТ

16.30 "Чароуны куфэрфак" "Саюзмультфільму". "Сінняя птушка".

БТ

18.35 3 дакладных крыніц.

БТ

19.25 КВК 1/8 фіналу Эўрапіт.

БТ

21.00 Панарама тыдня.

БТ

22.15 Крымінальная драма "Парушальніца" (ЭША-Канада).

БТ

23.50 Скачакі ў ваду. Міжнародны турнір паміж С.Партнова.

БТ

0.30 Сэрыял "Адзін съвет – адзін кубак".

БТ

1.30 "Сіннія птушки".

БТ

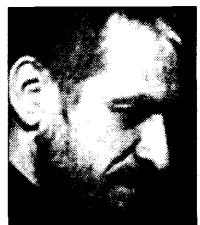
1.45 "Сіннія птушки".

БТ

1.50 "Сіннія птушки".

БТ

1.55 "Сіннія птушки".

Лёнік Тарасэвіч: “Падлеткам мне

— У Польшчы цябе лічапець беларускім мядзьведзем. А як ты адрэкамэндоўваешся за мяжой?

— Мастак з Польшчы, і ўсё. Но нешта большае там цяжка патлумачыць. Няяк яшчэ за савецкім часам пісьменнік Сакрат Яновіч, мой сусед празь лес з Крынак, налагаўся давесці некаму на Захадзе, што ён беларус. Ягоны суразмоўнік быў здзіўлены: “Сладар такі малады — і белагвардзеен?” Цяпер Беларусь займела ўласнага рэкламнага агента — Лукашэнку. Але мне таксама даводзілася даваць ідзёўскую тлумачэнні. У варшаўскім мастацкім асяродку шмат каму нават здавалася, што ў мене нейкай пысцічнай хвароба, нейкай манія, якая завецаца Беларусь і беларускасць. Цяпер гэта ўжо мінула. А немцу ці італьянцу якая розыница, хто я? Толькі ў Беластоку на гэту яшчэ зважаюць.

— Чаму б табе не пераехаць у Варшаву?

— Што я буду там рабіць? Сыцены грызыць?

— Цябе любяць у Бэрліне, Токіё, Нью-Ёрку. Чаго табе даўся той Беласток, што згадваеш пра яго ў кожнай размове?

— Я жыву за кошт чужых комплексаў. Дзякуючы выставам у Нью-Ёрку я могу ладзіць імпрозы ў Варшаве. Дзякуючы Варшаве мене трываюць у Беластоку. А дзякуючы ўсюму гэтаму я могу жыць у вёсцы. Гэта мая бронекамізэлька. Цяжка высьмеяць мае карынцы, бо іх бароніць аўтарытыты. Каб не яны, Беласток умэнт зганаўбіў бы ўсё, што я прынес у польскую мастацтва, як Сталін бэсціці пачварнае мастацтва Захаду. А маю беларускасць можна бэсціці, бо за яе ніхто не заступаецца.

Беласточчына — гісторычнае мініятура санацыйнай дзяржавы, з фэстам “тутэйшай” паэзіі і патрыятычнай песні, якой нідзе болей ужо не пачучеш.

Мне даводзіцца ўвесь час прыкладаць страшныя намаганні, пераплачваць, перажываць асабістую трагедыю, каб заставацца беларусам, жывучы ў Валілах.

— Табе калі-небудзь хацелася “быць як усе”?

— Так, калі я быў падлеткам. Я напрасіў маці вызваліць мене ад вывучэння беларускай мовы. Яна згадзілася. Гэта быў толькі дадатковы прадмет, апошняя два ўроکі ў суботу, калі астатнія хлопцы ішлі гуляць у футбол. Усе навокал казалі, што беларуская мова псуе расейскую і гэта гукнецца на ўступных экзаменах. Што гэта дыялект. Традыцыйны набор аргументаў, якім паддаешся ў маладосці.

— Ты саромеўся сваёй нацыянальнасці?

— У часы майго дзяцінства нельга было не саромеца. Калі нехта размаўляў па-беларуску, цэлы аўтобус паварочваўся і адразу ж нехта нагадваў: “Тут Польшча!” Калі я вучыўся ў ліцэі, у грамадзкіх месцах ужо знарок размаўляў па-свойму. Неяк з Валікам Сельвесюком ехалі хуткім цыгніком з Беластоку ў Варшаву, гутарылі. Людзі пачалі дэманстрырун выходзіць, забіраць багаж. Мы засталіся зь нейкай кабетай.

Лявон Тарасэвіч. Бяз назвы

Яна папрасіла, каб мы паводзілі сябе прыстойна. Беларуска, я пазнаў па вымаўлены. Беласток перажыў шок, калі ў 1990-м у праграме “Wiadomości” на першым канале польскага тэлебачання я выступаў па-беларуску, а звычайно ішлі польскія субтрыты. Сёняня гэта, на шчасце, ужо нікога не здзіўляе.

— На якой мове гаварылі дома?

— На тутэйшай. У часы майго дзяцінства, у 60-х гады, ніхто яе беларускай не называў. Польская яшчэ ня дужа была пашыраная. Такая была спадчына перадавенінага падзелу съвету: мясцове насељніцтва — суцэльна беларускае, а поруч з гэтым — польская школа, самакіраваныне, горад.

Была ў мене яшчэ сваячка, якая ў свой час выйшла замуж за багата. Дом з самаварам, з кубкамі, якіх я раней ня бачыў. Яна пады-

межнай аховы!.. Адразу паслья вайны сюды прыйшла III Віленская брыгада Нацыянальнага ваенна-саузу, так званы атрад “Бурага”, які прапрываўся ў Лазіцы. Яны спаткалі ў лесе беларускіх селянінў з падводамі, якім солтысы загадалі нарыхтаваць дровы для мясцовых уладаў. Усе трапілі ў лапы “Бурага”. Хто ведаў польску “Ойча наш” — адпушкалі. Рэшту, трышаць чалавек, скарысталі для перавозкі параненых і зброя. А потым у Старых Пухалах зьнішчылі. Каго застрэлілі, каго забілі прыкладамі ці друкамі. 50 гадоў пра іхны лёс нічога не было вядома. Праўда адкрылася ў 1997-м. Сёняня фурманы ляжаць на могілках у Бельску-Падляскім, а беластоцкі ваявода некалікі гадоў не дазваляў іхнім сваякам збудаваць помнік. Толькі праз Вярхоўны адміністрацыйны суд яны дабіліся на гэту дазволу.

Усё жыцьцё я чую: “Лёнік, асьцярожні з гэтым палікамі. Думаете, зь імі можна па-нармальному, па-сяброўску? Ня ведаеш, на што яны здольныя, калі маюць уладу?”

— Пасля 1945 г. беларусы так-сама яе зламелі.

— Беларусы супрацоўнічалі з партыяй, службай бяспекі, войскам. Я ўвесь час пра гэта чуў, калі ўваходзіў у дарослае жыцьцё. Сёняня я ганаруся, што належу да народу, які быў такім нешматлікім у Польшчы, але зделеў заніць таёне важнае становішча ў партыі і службe бяспекі. Тады я ня ведаў, як да гэтага ставіцца. Я яшчэ не разумеў, што былі розныя беларускія пакаленіні. На бок камуністычнага становішча ўзбраўся бядняк. Ён атрымліваў кватэру ў горадзе — Бельску-Падляскім ці Гайнайцы — і месца дворніка. Павышаўся па службе. Гэта было зьвязаныне мар. Памятаю швайцара з Беластоку, які хваліўся, што мае ў склепе пять канап-ложкаў, а ў ягонай пані ў маентку не было ніводнай. Гэтыя канапы былі для яго знакам дабрабыту. Палякі, якія зь вёскі пераїжджалі ў Ломжу ці Беласток, мыслілі гэтаксама. Але

Аналячаны ці парусачаны беларус заўжды будзе нікчэмам.

У Беластоку ўвесь час жывіць міт, нібыта цяпер улада жыдоўская, а за камуністамі была беларуская.

— У ліцэі ты пазбавіўся нават беларускага акцэнту. Што ж адбылося потым?

— Я мог размаўляць па-польску, але палякам ня быў. Съвет не жадаў набываць для мене цэласнасць. Я іграў у аркестры на вяселлях. I 90% рэпэртуару складалі беларускія песні. Тоё самае ў хоры ў Гарадку. У Мастацкую акадэмію я ня трапіў, не хапіла аднаго пункту. Мяне забралі ў войска. Там я даведаўся, што Польшча не такая ўжо адзіная. Што паляк не заўсёды разумее іншага паляка. Былі там усе гаворкі — з самых закінутых куткоў. У другі раз я паступаў паслья арміі. Гэта быў 1979 год. На курсе былі 24 студэнты і толькі я — не з Варшавы. Я ўбачыў, што належу да іншай супольнасці, якая тут страшэнна не пасуе. У Варшаве я адразу пачаў задумвацца, дзе б тут знайсці беларускіх песен.

— Беларускіх песен? На першым курсе Мастацкай акадэміі?

— А польскі студэнт у Германіі што б рабіў? Шукаў бы палягчыны і палякаў, каб за нешта зачапіцца. Кнігі былі для мене абстракцый, а песні — паслья таго аркестру — реалнасцю. Я пайшоў у Інстытут мастацтва, але не знайшоў запісаў са сваёй мясцовасці. Тады сястра мне парайлі, каб я

зьвярнуўся ў беларуское таварыства, можа, у іх нешта будзе. Не было, але затое яны далі мне адрас Юр'я Туронка, гісторыка. Я паразмаўляў зь ім дзве гадзіны, і ў маёй галаве ўсё стала на свае месцы.

— Пря што ты дазнаўся?

— Што ёсьць людзі, апантаныя ідэяй незалежнай Беларусі: Юр'я Туронак — гісторык, аўтар кнігі “Беларусь пад німецкай акупацыяй”, Юр'я Генюш — сын выдатнай беларускай паэткі Ларысы Генюш, доктар з Гарадка, Ян Жамойцін — падчас вайны старшыня Саюзу беларускай моладзі ў Наваградку, арыштаваны пазней польской службай бяспекі і выдадзены расейцам. Інжынэр Юры Латышонак, пісьменнік Сакрат Яновіч. Старэйшыня за нас большым на 20 год, адкінутыя систэмай. Іхнае пакаленіне пагарджалала імі, лічыла іх ворагамі, шпегамі.

— Чаму?

— Этае пакаленіне, як і наступнае, не сфармулявалі ніводнай палітычнай ідэі. Ім цалкам хапала БГКТ з членамі ЦК партыі і службы бяспекі. Я добраў іх ведаю. Яны патрыяцічкали з вёсак, паканчали ВНУ. Выбіралі тэхнічныя інстытуты альбо расейскую філялістігу — але не дзеля цікавасці, а толькі для таго, каб стаць настаўнікамі. Іх вабіў Савецкі Саюз, расейская літаратура. Калі я прачынаўся раніцай у некага зь іх, дык ня мог разумець, дзе заходзіцца — у Бельску, Беластоку ці Варшаве. Усё выглядала адноўлька. Канапа, два крэслы, дыван, пальма, нязвімнныя паліцы з Чэхавым у залатых пераплётках, “Тры мядзьведзі” Шышкіна на сцяне.

Толькі маё пакаленіне перастала нагадваць тых інжынераў. Нас адрознівали стаўленіем да СССР і беларускія, якую яны лічылі нечым антырасійскім. Маглі размаўляць са старэйшымі, якія жылі беларускай ідэяй, але не хацелі.

Мы прагнулі неўкага абаўленіння. Яновіч, Туронак, Латышонак зрабіліся для нас узорамі, мы знайшлі зь імі супольную мову.

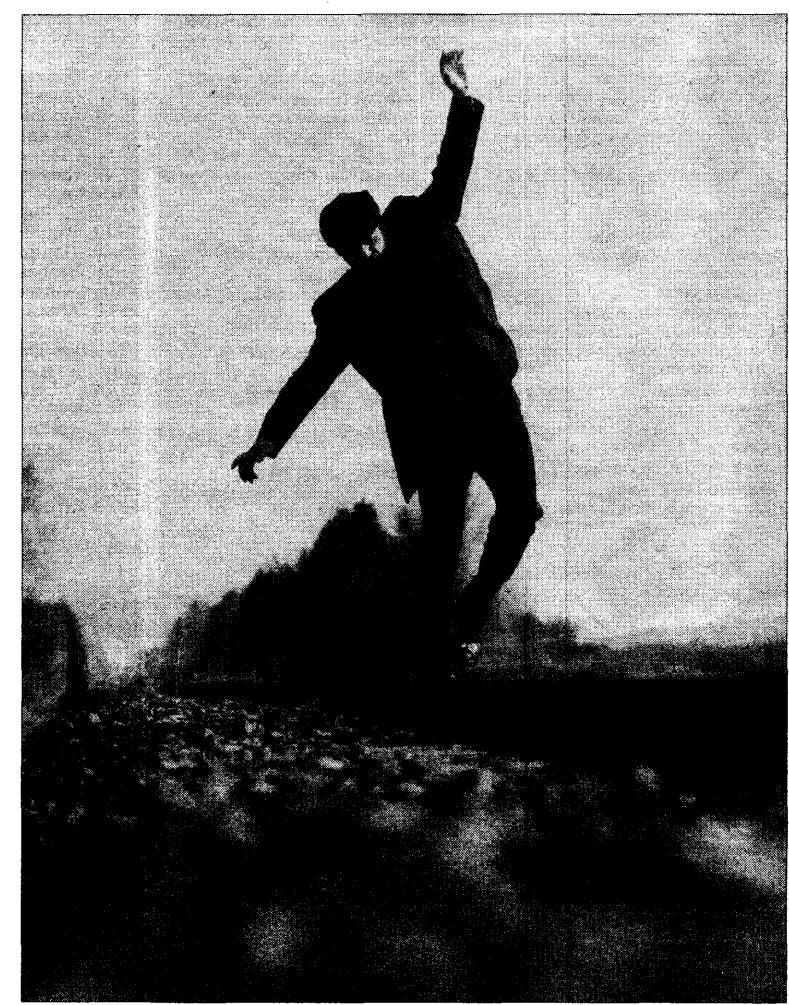
Між нас хутка ўтварылася група, у якой беларуская мова стала элітарнай. Калі нехта на ўмёве размаўляў па-беларуску, хоць бы на дыялекце, ён адчуваў сябе непаварытным і стараўся хутчэй выправіцца.

— Што гэта за група?

— Беларуское аўяднанье студэнтаў, зарэгістраванае ў 1981 г., скарочана БАС. Але, як звязычай у той час, шмат што рабілася бессистемна. Вандроўкі па Беласточчыне, даследаваны гісторыкі кожнай мясцовасці, музыка, студэнцкі часопіс, стварэнне місцічнай плыні ў Браціштве праваслаўнай моладзі, самаудасканаленіне...

У дадатак я, як і многія іншыя, вучуўся чытаць і пісаць кірыліцай. І навучуўся-такі па кнігі “Вершлінскірай”. Яна мяне захапіла, бо яе дзеяньне адбываецца тут — у Валілах, Гарадку, Крыніках. У нейкі момант я перастаў заўважаць, як перагортваю старонкі, — кірыліца знайшла ўрэшце сваё месца. Памятаю, як зь Янкам Максімюком (тым, што пазней пераѣхалі на беларускую мову “Ліса”) перакладалі мой тэкст пра прысутнасць пойзажу. Трэба было шукаць невядомыя слова, напрыклад “прыгожае” ў філязофскіх значэннях. Пераклад слова “овесноўсць” — прысутнасць — заняў у нас два дні. Так мы назвалі выдзеленую нам, студэнтам, старонку ў беларускай газэце “Ніва”. Альбо пакуты са словам “бацькоўшчына” — спадчына ад бацькі. Так мы афіцыйна назвалі сваю першую вандроўку. А паміж сабой казалі “бацькаўшчына”, што значыць “айчына”. Памятаю, Эла Бязюк — сёйня польская дыпломатка — першая напісала песню “Ня плач, айчына” на слова Андрэя Сыцепанюка, цяпер бурмістра Бельску-Падляскага. БАС быў кузыней. Ян Максімюк сёйня працуе на радыё “Свабода” ў Празе, Юр'ка Каліна — на беластоцкім тэлебачанні, Малгося Пракапюк — на тэлебачанні ў Варшаве, Коля Ваўранюк і Гандзя Кандрацюк — у “Ніве”, Юр'я Хмялеўскі ўзнікальвае “Часопіс”... Кожны недзе прадае, нешта робіцца.

— Той час — ваеннае становішча, дэмантрацыі на вуліцах. Чаму вы ня зблізіліся з “Салідарнасцю”?

таксама хацелася бысь як усе”

— Кантэкт “Салідарнасць” быў нам чужы, а ў беластоцкай вэрсіі — варожы. У той час наша сытуацыя нагадвала становішча польскай моладзі пасля падзеяў Польшчы. У нас не было сваёй дзяржавы, сваёй неперакрученай гісторыі, сваіх школ. Таму мы мусілі яднацца. Мы хадзілі зь бела-чырвона-белымі значкамі, з “Пагоній” — гэта стварала пачуццё еднасць. Варшава была для нас нечым накшталт эміграцыі, Парыжам, зь якога мы вярталіся ў Беласток. Дзе можна было ня думати пра кар'еру, калі ты спавядалі беларускасць інакш, чым гэта дапускаліся. А тады ўлада падтрымлівала беларускасць толькі ў вёсцы, без звароту да гісторыі, да спадчыны. Гэта была бачнасць падтрымкі, бо яна не фармавала нацыянальны съяздомасці. Хто пакідаў вёску, канчатуе ВНУ — палянізваўся. Бракавала эліт, якія стаялі б на варце беларушчыны. Польскі эмігрант у Амерыцы ішоў у касцёл, каб спаткаць сваіх. А беларус у Беластоку — у царкву, адзін ягоны прытулак.

“Салідарнасць” хацела дзяржавы з касцёлам, з культам Пілсудзкага. На Беласточчыне гэта было непрымальні. У Гарадку грабрэі беларусы мелі некалі супольнага ворага — санацыйную адміністрацыю. А для “Салідарнасці” гэта адміністрацыя была праста польскаю. “Салідарнасць” хоча мець пансскую Польшчу”, — так казала моя мама. У гэтым краіне яе паразы тут пасля 1989 г.

Чаму ты вярнуўся ў Валілы?

— Нехта мянэ папікнүў, што я тут не жыву, толькі ежджу па Варшавах. Ну дык што? Некаторыя ездзяць на працу ў Беласток, а я трохі далей. У 80-я мы былі поўнай веры, энтузіазму. Вяртаныне пасля вучобы на Беласточчыну, у вёску мы лічылі натуранай зявай. У акадэміі я съядома ня выбраў графікі, бо гэта прывязала б мяне да гораду. Адзінае месца, дзе я могу адчуваць сябе нармальна, — гэта ваколіцы Гарадка. Но тут мая гісторыя і моя мова. Майстэрня ў доме бацькоў была занадта малая. Тады я знайшоў закінутую школу, адрамантаваў яе і маляваў там свае карціны. Гэта выглядала так: я ўставаў рым-рана, а шостай ехаў у Гарадок шукать людзей для працы на будоўлі, потым а палове на пятую — да мамы на абед, а вечарам — у Бельск-Падляскі сустэрэнца з сябрамі ў Марылкі Базылюк, легендарнай настаўніцай беларускай мовы. І там — бясконця размовы пра Беларусь. Уночы вяртаныне, з раницы — зноў рамонт. Выставы — “Белая галерэя” ў Любліне, “Дэканка” ў Варшаве, выезды ў Швэцію, Італію, Германію, пазней у Нью-Ёрк. Такі рытм захоўваўся ўвесе час.

Што пра цябе ў Валілах ка- жуць суседзі?

— Тут я Лёнік Тарасевіч, Васькаў сын. Маё мастацтва лічыцца хутчэй дзвіацтвам. Зрэшты, у мяне “усё не як у людзей”. Мама заўсёды так казала, варта мне было нечым ня тым пасікавіцца, інакш апрануцца. Неяк я спыталаў: “Пра якіх людзей ты гаворыш? Пра туго суседку, сына якой за п'янства выгналі зь міліцыі, ці пра ту, што ходзіць з падбітым вокаў, бо муж яе б'е? На якіх ўзоры я павінен арыентавацца?” Вяртаюся пасля вучобы ў 1984-м, а суседзі: “Чаго вучыўся? Ані працы, ані грошай, ані выгады з таго ня маеш. Па-польску ня вывучыўся, ходзіш з сабакам у валёнках, ня здолеў застасца ў горадзе”. Усё я так. Пачаў выляждзіцца за мяжу. Кожны ведае, што туды ездзяць па далаў, дык не на адзін тыдзень. А я да ўсяго вяртаўся з пустымі рукамі. Выглядала, нібы

працаўштабаў на службу бясыпекі, сусед-стукач яўна прымаў мяне за свайго. Заняў развалены будынак. Дрэнна — быццам злодзеи. Маці пужае: “Прыйдзь рускія, то цябе раскулачачь”. Аднаўляю будынак — зьяўляюцца даносы. Хто напісаў данос, заўжды ўрэзце сябе выдае. Пачынаюца спрэчкі. 1990 год, займаецца падрыхтоўкай да выбараў. Я зноў вар'ят. Потым мяніецаў ўлада. Хто стравіў на пераменах, вінаваціц мяне — таго Лёніка.

— Ты тады стаў у Гарадку дэпутатам. Навошта?

— Каб людзям паказаць, што яны таксама могуць нешта мець з дэмакраты. Быў тут старшынём Беларускага дэмакратычнага аб'яднання. У павятовай радзе мы здабылі 17 месцаў з 20. Памятаю першое пасяджэнне. Устаў польскі дэпутат і кажа: “У гэтае залі патыхае беларускім шавінізм”. Пачынае развязваць гэтую думку. Я на гэта: “Супакойцеся, калі ласка. Ужо той факт, што гэтае пасяджэнне ідзе па-польску, съедыніцца пра вялікую талерантнасць”. Ён сеў бледны. У Гарадку зявілася дзвіхомунае выданье. Два гады працягваліся выступы, што “Gazeta Grodecka” павінна выходзіць толькі па-польску. Альбо, прынамсі, лашкай на гэтым нашай простай, гутарковай мове. Час ад часу даводзілася ламаць такія бар'еры. І гэта ўдавалася. Потым кінуў дэпутацтва. Ніяма сенсу мне займацца будаўніцтвам дарог. Лепей замест гэтага стварыць у Акадэміі адкрыту для ўсіх майстэрню, такую, пра якую сам марыў у часе студэнцтва. Як магу, стараюся нешта развіваць. Калі ж бачу стомленую абыякавасць асяродзьдзя, пераходжу на іншы грунт.

— Калі ты з'яўважаў, што беларускае асяродзьдзе абыякавае?

— Пасля рок-фэсту “Басовіча”, які я арганізаваў у 1993 г. ва ўрочышчы Борык, паміж станцыяй Валілы і Гарадком, разам з

Усё выглядала адноўка: канапа, два крэслы, дыван, пальма, нязменныя паліцы
з Чэхавым у залатых пералётах, “Тры мядзьведзі” Шышкіна на сцяне.

“Томсанам” — Томашам Андраюком. Малгося Пракапюк, якую потым згандబілі па беластоцкім тэлебачаніні, выступала разам са мной у ролі вядучай. А Сакрат Яновіч у кедах, на ўсіх акулярах разам з маладымі выйцаў адкрыць імпрэзу. Мала хто мае столькі элегантнасці, як Сакрат. Узворень быў агульнопольскі.

Але калегі-беларусы не ўпадалі гэтай працы. У “Ніве” прачытаў, што любоў да бацькаўшчыны і хрысціянскія каштоўнасці даюць унутраны спакой. І тады ўжо чалавеку няма патрабы крываць у мікрофон. Выбачайце! Мікалай Ваўранюк усё жыцьцё змагаўся з амежаваным разуменнем культуры, а забыўся, адкуль паходзіць рок. Першы канал паказаў кадры з “Басовіча”, а Беласток — не. Усё мясцовыя газеты раскрытыкавали фэстываль, найстражэй Ежы Нахіла ў “Kurierze Porannym”. Чапляўся абы-чаго, маўляў, там пілі піва. А я пыталаўся: вой, а ў народзе на бяседах ня п'юць? Яшчэ як, толькі на піва, а гарэлку!

— Ты стратіў многа саюзінікаў сярод беларусаў. Чаму так здарылася?

— Час, у якім мы жылі, быў нам за скакуну. Ён узынёс нас на вышыні, якіх мы часам не заслугоўвалі. Крэслы, пасады былі вольныя. Калі атрымліваеш тое, чаго на варты, — байшліся. Зыншчаеш усіх больш-менш актыўных вакол сябе. Абрастаеш структурамі,

Лявон Тарасевіч гадуе пародзістых курэй. Зъяўляеца старшынём клубу аматараў дэкаратыўных курэй. Ён заўсёды цікавіўся арніталёгіяй. На ягоным падворку сакочуць дзесяткі экзатычных пушак.

прыцягваеш няўдачнікаў. Колішнія бунтары сёньня ператварыліся ў кансерватораў. Патыхае ад гэтай кампаніі такім нафталінам, што, здаецца, камуністы былі больш адкрыты і энэргічны.

Часам я бачу, што немагчыма нешта рабіць разам зь імі. Чакаю, што прыйдзе маладзь, зь якой я зраблю гэтую працу. Але няможна здавацца. Само раашэнне аб выданні нашай беларускай газеты прымалася пяць год. Такое было супраціўленне кансерватораў.

Падобныя бар'еры я пераадольваю і ў мастацтве. Выкладчыкі ў акадэміі ставяць аўбемжавананы: гота жывапіс, гота — не. А для мяне любы сказ на мове жывапісу — гэта жывапіс. Неабязважкова на палатне — матэрыялам можа

Сакратам Яновічам, Янкам Грыкам з “Белай галерэі” ў Любліне. Я еду старой каралеўскай дарогай з Вільні ў Кракаў, каб паўгадзіны паразмаліцца з Ежы Навасельскім і пасля гэтага падыгоду нармальнай жыцьцю. Бы я размаўляю з ім пра мастацтва, а для яго гісторыя мастацтва не канчаецца за Бугам. Ён давёў мене, што Бізантыя — гэта ня тое самае, што рэйсійская культура. І якім чынам Бізантый звязана з рымскай культурай. Гэтыя некалькі людзей — доказ таго, што ў духоўных адносінах съветы яшчэ жывы.

— Да сёньня б'еща сэрца Беларусі? На Беласточчыне ці ў Менску?

— У 90-я Беласточчына была П'емонтам паміж савецкай Беларусі і эміграцыі, што захавала ідэю незалежнасці. Сёньня гэтае энэргія ёсьць ужо ў самай Беларусі. Гэта велизарны патэнцыял. Калі ўмовы цяжкія, плёну маля. Але тым больш каштоўнае тое, што ўдаецца. Перашкоды, якія беларусы сустракаюць на сваёй дарозе, выхоўваюць незвычайных асоб. Шалупінны адсэйваецца. Калі я сустракаю апалячанага ці парусачанага беларуса, мне не шкада. Ён заўсёды будзе нікчэмам. У Дусэльдорфе вучыцца маладыя беларускія мастакі. Ведаю, якія цяжкасці юны мусілі пераадолець, каб апынуцца там. Але з гэтага будзе плён. Зь няшчасціцай Беларусі можа нарадзіцца нешта добрае. Лепшае, чым зняўверана съюзьці і ніглім сучаснай Польшчы.

— Што цябе засмучае?

— Палітыка ў дачыненні да беларусаў мала зъянілася. Літоўская дзяржава клапоціцца пра сваю меншасць у Польшчы, пра добрыя школы, дае маладзімага месца вучыцца ў Вільні і г.д. У немцаў заўсёды будуть два месцы ў польскім парлямэнце. Беларусаў больш, чаму ж нам усё замяняе адзін Цімашэвіч? Ніяк узаемнай падтрымкі. Лукашэнку прыводзіць шаленства тое, што на Беласточчыне ёсьць беларускія. У Польшчы касцёл настройвае адных супраць другіх, царкву ж усё задавальняе.

Беластоцкія ўлады занялі санкцыйную пазыцыю, якая належе страты для культуры. Хоць Сакрат і я нешта Польшчы даём. Ніхто не працуе над аўтэктыўнымі гісторычнымі даследаваннямі гэтых земляў. У школах ніяма праграм, якія дапамаглі бы дзесяцам больш да ведацца пра сябе і сваіх працоўцяў. Напрыклад, што беларуская гісторыя больш крывавая, чым

польская, — з-за Ракеi. Што ВКЛ ваявала з Москвой. Што Хадкевічы абаранялі Карону. Што савецкая ўлада забівала за перакананыні, што і сёньня за іх нярэдка даводзіцца цярпець, калі ў табе бачацца камуніст альбо пятнадцяць лічбу чужой дзяржавы — Ракеi.

— Што можна зрабіць?

— У школе на ўроках гісторыі мяне вучылі, што тут была зяляная пляма. Аніякай цывілізацыі, адны лясы. І толькі народная ўлада стварыла тут зямны раі. Усё няпраўда. Цывілізацыю на гэту зямлю прынеслы Хадкевічы. У духоўнай сферы — бо гэта яны пабудавалі першую царкву і прывялі сюды працаслаўных манахаў, а праз два гады, у 1500 г., залажылі для іх у Супрасль манастыр. У сферы культуры — бо дзяякуючы ім тут зявілася першая друкарня ў 1568 г. была выдадзена першая кніга — Заблудаўская Эвангельле. А таксама ў сферы мастацтва: Хадкевічы прывезлы ў Супрасль савецкага мастака Нэктарыя. Ён майлаваў тут царкву ў 1557 г., роўна за 400 год да майго нараджэння.

Што можна зрабіць? Аднавіць возера. Вал ёсьць, яго збудаваў Рыгор Хадкевіч у 1568 г., трэба толькі затрымаць ваду, і Гарадок зноў аптыніца на паўвостраве. І адбудаваць замак. Восем драўляных будынкаў, частакол — якай проблема. Пастаўіць конны помнік Аляксандру Хадкевічу, заснавальніку гораду. У замку стварыць музеі з партрэтамі Хадкевіча. І каб там была копія “Люблінскай уніі” Матэйкі, на якай Ян Хадкевіч, ураджэннец Гарадка, роспачана хапаецца за галаву. Каб быў “Хоцім” Бранта, “Кірхальм” Косака — хоць бы копії. Па-іншаму расло б маладое пакаленне, бяз комплексаў. Але сёньня мне не ўдаецца нікога зацікаўіць. Можа, калі-небудз...

Гутарыла Лідзія Асталоўская, пераклад з польскай.
Фота Гжэгажа Дамбровскага, Gazeta Wyborcza

Лявон Тарасевіч. Бяз назвы

вады. Ни ведаю, чаму яны яшчэ не сплылі ў паводку.

Наш вагончык на колах стаіць далей ад вады, на лузе ля хутару. Адсьоль мы бачым усё навокал. Вунь статак каровак, пераблытана з туманам, павольна цягнецца да нас, вунь коні ў загоне вырашылі адзінчыць каханьнем звязуленыя першай зорачкі, вунь заяць, перапалоханы грукатам мацтацкыту, уцякае ў высокую траву. Рыпіць калодзеж-журавель пад спрытнымі рукамі гаспадыні. Тут на хутары толькі і жыхароў дзед ды баба, гаспадарка ў іх добрая, ёсьць ўсё, што траба: хата, хлывы пад стрехамі з чаротом, калодзеж і вялізны дуб, на якім начуюць гаспадарскія індыкі.

Хвілінаў сорак мы назірам, як птушкі ўзыбираюцца на дрэва. Спачатку самы вялікі індый ўзылятае на ніжнюю галіну дуба. Крыху адпачыўшы, перабираецца на наступную, а на ніжнюю ўжо цяжка плюхаецца ніжэйшы рангам родзіч — індый нумар два. Астатнія птушкі чакаюць сваёй чаргі, і, ледзьве індый нумар адзін пералятае вышэй, а індый нумар два займае ягонае месца, трэці нумар апынаеца на ніжній галіне. Усё ішло вельмі арганізавана і гладка, пакуль нумар першыя ня зрынуўся раптоўна зь нейкай галінкі, пазыльваўшы па дарозе ўсіх, хто ўжо ўзылез на дрэва. І ўсё пачалося спачатку... Ужо амаль зусім съязніла, калі вялізны птушкі канчатковая застылі паміж лісьція ў галінай.

Дабранач, Шанхай.

Кароб'е

Маршрут Шанхай—Кароб'е кожны перадольвае згодна з асабістым густам і мягчымасцямі. Маеш човен — трапіш у веску сухі. Маеш сілу — плыўші цераз Прывіць. Маеш час — вяртайся на Лунінецкі вакзал і чакай цягніка, а потым — праў лес, заліўныя лугі, чыгуначны мост, заліўныя лугі... І літаральна хвілін за пятнаццаць трапіш на станцыю Прывіць. Адсьоль штаць рурикі назад да ракі.

Вёска завецца Кароб'е, бо раней хаты ў ёй плялі з галінай, нібы карабы, а потым аблазвалі глінай. Цяпер дамы ў вёсцы драўляныя, а іхны дахі даюць прытулак буслам. У вялікую паводку жыхары, як і сто гадоў таму, ездзяць адзін да адзін на сяле ў чаўнажах.

...Мы сядзім ля вогнішча на правым беразе Прывіць і дыхаем водарами траваў, які зрабіўся асабітва моцны пасыль навальніцы. З гадзіну Пярун грукатай, кідаючы на спалоханую зямлю маланкі, ільючы даждж. Аж раптам ён зьнік — і запахлі пудоўна травы, і звязліўся ў небе вясёлка, ды якая! Пад ёю быті дзве ейнія систры, такія ж яскравыя, такія ж прыгожыя.

Неўзабаве да нас далаўчыліся буслы з дзвімі ўжо даволі вялікім бусльяннятамі. Яны паглядзелі ў наш бок, а потым пачалі танціць: сталі ў кола, узянялі крылы і то сыходзілі разам, то разыходзіліся, прыгожа перабираючы тонкімі чырвонымі нагамі...

Зьяўліліся на небе першыя зорачкі, падаліся буслы на свой родны дах, трэба й нам пасоўвацца дахаты, карміць дзетак ды прыблуднага вожыка, які вельмі ласы на малако.

Лунінец

Часопіс "Spiegel" ("Шпігель") прызнаў найлепшай нямецкай кнігай за 2001 год "Гісторыя аднаго немца" — недапісаны твор, які 60 гадоў праляжаў у шуфлядзе. Ягонага аўтара, Сэбасцьянія Гафнера (сапраўднае імя — Раймунд Прэтцэль), ужо тры гады як няма, аднак лёс гэтага пісьменьnika і журналіста не перастае звязаць і захапляць. Гафнэр зъмяніў прозаічную, грамадзянства, погляды, быў адным з самых выбітных і адначасова супярэчлівых публіцыстай пасъляваеннай Нямеччыны. Хто ён? Хамэлеон? Апартуніст? А мо папросту геніяльны наўзаралнік і аналітык?

Жыцьцё як жыцьцё

Бліскучай кар'ерай Гафнэр "абавязаны"... Гітлеру. Калі б у 1933-м фашисты не прыйшлі да ўлады, 26-гадовы юрист працаўшы бы сабе далей у судзе і марнаваў пісьменьніцкі талент на складаныя афіцыйныя паперак. Але пры нацыстах чыноўнікі сурдук пачаў хутка набывацца карычневае адценне, і Гафнэр зъмяніў яго на вельнейшую адвакацкую тогу, якая, зрешты, таксама выявілася вельмі нязручнай уніформаю, у якой цяжка было захаваць уласную пазыцыю ў гітлерызованай Нямеччыне. Сякую-такую свабоду мелі яшчэ журналісты, і з 1936 г. Гафнэр пачынае пісаць артыкулы пра моду і скаккі, працаўшы у снабісцкіх газетках і раздагаваць часопісы для жанчын. У 1938-м ён разам з нарачою эміграваў у Вялікую Брытанію.

Здавалася б, што асаблівага ў перадавенным жыцьці Гафнера, каб надаваць яму такую ўвагу? Ен

Прычынаю посьпеху нацысту Гафнэр — ліберал паводле перакананьня — лічыць наўменыне немцаў жыцьць ненапружана, без надмерных эмоцый.

быў адным з тысячаў маладых людзей, чые найлепшыя гады прышли на час нараджэння Трацяя Рэйху. Ён не належаў да інтэлектуальнае эліты перадавенай Нямеччыны і не прыстасоўваў сваю пазыцыю да нацысцкай ідзялітэ. Гафнэр не прыйшліся, як Эгану Фрыдэлю з Вены, знайсці супакаенне ў съмяротным скакчу з акна ці, як Томасу Ману, выехаць у змушаную эміграцыю. У Брытанію Гафнэр выехаў з іншых прычынаў: ягоная сябровка Эрыка была габрэйка, да таго ж яны на бралі шлюбу. Займець зь ёю дзіцязначыла б, паводле нацысцкіх законаў, ганьбіць "расавую чысціню".

Незразумела, на што разылічваў гэты літаратар-пачатковец амал Хрыстовага веку, які ўзыўся ўвесну 1939 г. пісаць аповаесьць пра сваё, мякка кажучы, малацикавае жыцьцё. І наўрад ці мог Гафнэр прадчуваць, што ягоны сціплы твор некалі зробіць фурор, а крытыкі напішуць, што "пра яго будуць спрачацца і тады, калі балшышня важных гістарычных падзеяў таго часу будзе заўѣтая".

Ліст з бутэлькі

Для сёньняшняга чытача "Гісторыя аднаго немца", якую Олівэр Прэтцэль знайшоў пасыль съмерці бацькі ў пакінутых паперак, — гэта як ліст з бутэлькі, прынесенай хвалімі з востраву, ужо даўно затопленага морам. Тая выспа — мяшчанская съвет вэймарскай Нямеччыны. На вачах маладога берлінца ён гіне ад унутранай slabasicy пад ударамі бязлітасных нацысту. Ва ўступе да кнігі Гафнэр піша, што для яго гісторыя Трацяя Рэйху — "двойной між двума няроўнімі праціўнікамі: вялізний, моцнай і бязлітаснай дзяржавай ды маленькім, безназоўным і невядомым простым чалавекам". Гэты Гафнэр дубой, ягона ўласнае прыціянне і сталася тэмай кнігі, якую

БІБЛІЯТЭКА

Гісторыя аднаго немца

цягам двух апошніх гадоў прачыталі паўмільёна немцаў.

Калі пра зброю, рыштунак і амуніцыю мацнейшага суперніка можна ўсё дазвацца з беззлічы кніжак, прысвечаных гісторыі нацысцкай дзяржавы, дык пазыцыя "маленькага чалавека" заўчай застаецца таямніцай. Што думаў і як жыў просты нямецкі аўбываць, прадстаўнік праслойкі, якая, паводле словаў гісторыкаў і сціліётляў, першага трапіла ў адымкі фашызму? Як ён пачувався ў гарачай атмасферы Бэрліну, паміж полыметрам Райхстагу і вогнішчам з кніжак пад сценамі Опэры? Як мог барапанік пад сценымі Опэры? Якія пазыцыі "зывчайны чалавек", ад якога, пісаў Гафнэр, грамадзтва патрабавала, каб ён "выракся ўласных сяброў, кінуў сваю сябровку, адрокся сваіх поглядаў, а прыняў погляды загаданыя, вітаўся ная так, як прызычыўся, іначай еў, пуй і кахаў?"

"Гісторыя аднаго немца" — гэта аповесьць пра роспачныя і дарэмныя спробы асобы захаваць сваю годнасць на суперак уціску. А таксама пра тое, як асобы працістайлі мярзотнаму рэжыму.

Згубны дар свабоды

Прычынаю посьпеху нацысту Гафнэр — ліберал паводле перакананьня — лічыць наўменыне немцаў жыцьць ненапружана, без надмерных эмоцый.

Вэймарская рэспубліка, выявілася цяжарам, які ў хуткім часе нацысты знялі з плеч разгубленых аўбывацеляў. Гафнэр шанаваў свабоду і лічыў, што яе можна зьберагчы нават ва ўмовах нацысцкай Нямеччыны, калі захаваць сваю індывідуальнасць, свой твар. Падпал Райхстагу Гафнэр мог яшчэ апраўдаць тым, што немцы стаміліся ад тae кірмашавае забавы, якую разагналі баевікі SA. Праз пэўны час ён цешыў сябе

штодзённік "Observer", дзе ён працаўшы за адным сталом з Джорджам Оруэлам. Пасыля вайны, у 1954-м, Гафнэр вярнуўся ў Нямеччыну, працягваў кар'еру журналіста. На забыты рукаўі не стала ві часу, ні зацікаўленасці.

"Гісторыя аднаго немца", знайдзеная сынам аўтара, абрываецца на 1933 г. Гафнэр апісаў толькі першыя месяцы фашысцкай ўлады. Што здарылася з ім пазней? Як ён пражыў у Райху наступныя некалыкі гадоў — без сяброву, балшышня з якіх разыбеглася па сівеце і здзялалася нацыстам? Расказы самога Гафнэра на могуць цалкам замяніць ягонай біяграфіі (першую, як дужа ўдалую, напісав Узве Зоўкуп, журналіст, які колькі гадоў таму спэцыяльна заснаваў выдавецтва, каб апублікаваць дзіўнай сцягнінай). Гафнэра.

Незвычайны посьпех сціплых записіў маладога эмігранта з Нямеччыны мае шмат прычынай. Ніводную з ягоных кніжак ня хочацца, прачытаўшы, адкладаць убок, яе хочацца перачыцваць і перачытваць. Гафнэр ніколі не пісаў твораў, па аўтёма большых за вялікое эсэ. Ягоная невялічкія "Заўагі пра Гітлера" прызнаныя адной з найлепшых біяграфій фюрэра, а то, што мільнёны наклад гэтае кнігі хутка разышоўся, сведчыць пра слыннай кнігі Гафнэра.

Незвычайны посьпех сціплых записіў маладога эмігранта з Нямеччыны мае шмат прычынай. Ніводную з ягоных кніжак ня хочацца, прачытаўшы, адкладаць убок, яе хочацца перачыцваць і перачытваць. Гафнэр ніколі не пісаў твораў, па аўтёма большых за вялікое эсэ. Ягоная невялічкія "Заўагі пра Гітлера" прызнаныя адной з найлепшых біяграфій фюрэра, а то, што мільнёны наклад гэтае кнігі хутка разышоўся, сведчыць пра слыннай кнігі Гафнэра.

"Гісторыя аднаго немца" была апублікаваная ў спрыяльныя для яе час. На нямецкім чытакім рынку "прыватная" гісторыя тых часоў калегамі-праўнікамі, якія выразна сымпатызавалі фашыстам. Нават нашмат большыя за Гафнэраўшчына выданы — шматтомныя дзённікі Віктара Клемпэрэра ці тоўстыя ўспаміны Марселя Райх-Раніцкага — вельмі папулярныя.

Аднак выйшла гэтак, што да "Гісторыі аднаго немца" свой "эпілёт" дапісалі крытыкі, і гэты эпілёт не супаў з ацэнкамі чытакоў. Крытыкі хутчай зладзілі скандал. І нічога дзіўнага, улічваючы біяграфію аўтара. Гафнэр як публіцыст быў адным з галоўных ястрабаў "халоднай вайны" — у тыя часы ён выступаў у кансерваторыі прэсе канцэрну Шпрингера, у прыватнасці ў "Welt", а пасыля з дзіўнай раптоўнасцю зрабіўся

Гафнэр як публіцыст быў адным з галоўных дзейных асабоў "афэры "Шпігелю". У 1962 г. па загадзе міністра абароны Штраўса выдаўцоў гэтага часопісу запрасілі на працу ў прэстыжны

дзяржаўнай здрадзе (пасыля аказаўся, што гэта памылка). Нейкі час тыднёвік не выходзіў. Гафнэр адразу ж выступіў у абарону калегаў (хоча якраз да "Шпігелю" я не меў сымпатыяў) і ў знак пратэсту разыўтаўся з мэдияканцэрнам Шпрингера, які Штраўса падтрымаў.

У свой час буру выклікала і сэрыя артыкулаў Гафнэра пра рэвалюцыю 1918 г. у Нямеччыне: у іх ён усклаў на сацыял-дэмакрату віну за крывавую расправу над камуністичным Саюзам Спартака ды аблівіаў іх у саюзе з рэакцыяй. Пікантнасць зачынаеца ў тым, што Гафнэр выступіў з гэтымі артыкуламі ўжо пасыля таго, як перайшоў у "стан" сацыялістаў.

Няўжо фальшыўка?

Ціперашнія спрэчкі вакол Гафнэра, аднак, мелі мала палітычнага. Летася вядомыя берлінскі гісторык (між іншым, біёграф Конрада Адэнаўера) і дрэздэнскі мастацтвазнаўца абвесцілі на радыё і ў саліднай штодзённай газэце "Frankfurter Allgemeine Zeitung", што "Гісторыя аднаго немца" не была цалкам напісаная

Там, на Памежжы

Выправіцца на польска-літоўска-беларуское памежжа, каб пасыяхова трапіць у мястечка Сэйны, якое дагэтуль выклікала ў тваёй съядомасці толькі тры асацыяці — Кыштапф Чыжэўскі, часопіс "Krasnogruda" і міжнародны культурны форум "Na Pograničzu". Кыштапф Чыжэўскі — прафесійны вандрунік па Сярэдняй Эўропе, добра вядомы ў Беларусі сваімі публікацыямі. "Краснагурада" — тоўсты, але вытанчаны культурны пэрыёдик, адзін з апошніх нумароў якога прадставіў польскую чытачу тваю краіну. Трэцяя асацыяці тыгчыца імпрэзы, на якую цябе ласкава запрасілі. Выправіцца ў падарожжа ў таварыстве паста, філёзафа і таксама прафесійнага вандруніка Ігара Бабкова, каб зразумець,наколькі няпойўнімі ѹпавярхонымі быт твае паліярэднія ўяўленні пра Сэйны. Вось жа, узбагачаны найноўшымі досьведамі, ты съмела можаш съцвердзіць, што Сэйны — гэта:

Месца адкрыцця і прыемных неспадзянак. Так, праграмка абіцаала вялікі культурны форум з назоў "Перад абліччам будучыні", тады як ужо ў часе адкрыцця арганізатор абмовіўся, назваўшы яго "Перад абліччам камца", чым паченшы ўсіх аматараў Фройда.

Месца, дзе пачынаеш цаціць вартасць прамоўленага слова і раскочишу чалавечных зносян. Паселены ў кляштары, былыя жыхары якога мусілі выконваць зарок маўчаніні, ты разумееш, што гэтыя будынкі ѹпамішканы проста створаны для маналёгаў, дыялёгаў і палілёгаў. (Зрешты, знаёмы філёляг даводзіў

табе, што палілёгам старажытныя грэкі называлі зусім не размову трох і болей асобаў, а прости надзвычай гаварку юстоту, вялікага аматара пазююкаў.)

Месца, дзе тэмама майстар-клясаў можа стацца "тульня шкляных пэрлаў", так што тыя, каму раней даводзілася адно плесьці фенечкі ды сыпаць пэрліны перад съвіннямі, атрымліваюць кароткачасовую візу ў Касталію.

Ігар Бабкоў

СЭЙНЫ.
КАРОТКАТЭРМИНОВАЯ
НІРВАНА ДВУХ ДЭРВІШАУ
ПА ДАРОЗЕ НА ГАРУ ВУ-ДАНГ

Пойдзень. Халодны сънег.
Будыскае лета.

Два дэрвіши імкніцца ўзнавіць
раўнавагу
у Паўночнай Сарматы, на мяжы яе
канчатковага зынкнення
w obliczu przyszłości.

Звоніць у званочкі.
Сыпляюць Хэр-Крышна.
Ратуюць птушак.

Пасыяхова ўдаюць ліцьвінаў
у бары "Жывец".

Мараць аб новай уні

Грамадзкая арганізацыя "Беларускі зялёны крыж" ізноў ладзіць акцыю "Дзень Зямлі", у рамках якой адбываецца літаратурны конкурс для школьнікаў. Сёняня шчэ цяжка казаць пра ягоныя канчатковыя вынікі, але хадзелася прапанавацца узвес чытачоў "Нашаі Нівы" сёе-то з пазытыўнай намінацыі "Верш пра любоў і хаканыне". Арганізаторы вельмі ўсьцешылі колькасць цікавых матэрыялаў, даслаўшы на конкурс (лідарства тут цьвёрда трymаюць Паставы). Палепшала якасць пазытыўных твораў, зъманіліся суддзіны "працоўных" моваў конкурсу. Летася удзельнікі, пішуцы па-беларуску, з'яўляліся большімі да патрыятычнай тэматыкі, прызначаліся ў любові да роднай зямлі ды матчынай мовы, а самае інтэнснае — мілоснае — выказвалі па-расейску. Сёлета мы атрымалі шмат арыгінальных беларускамоўных прызнанняў у самым асаўстві. Паменела мітынгавай дэкларату́рнасці. Паболела ўчынкаў пяшчоты. Трохі замукае толькі тое, што юнакоў па-ранейшаму відавочна меней ад дзяўчачкі. Можа, хоць гэта публікацыя змусіць нашых хлошаў адказаць на прызнанні?

ЮЛІЯ БАЛЬЦЭВІЧ

STILL

Знамёную постаць пазнаўшы здзялёк,
Убачыўшы вочы ў натоўпе твае,
Я позірк убок адвяду і знарок
Прайду абыякава міма цябе.

Ты раптам пачуеш язымінавы пах,
І сэрца чамусыці заб'ецца хутчэй,
Калі на танклявых дзяўчых руках
Пярсычёнак-раменъчик успыхне
ярчэй...

Натоўп ататрэ нас, імкліва памкне
Цябе — у адзін бок, мянэ — у другі.
У думках пра шчасце ўспамін
прамільгне,
І зойдзеца сэрца ад горкай тугі.

Згадаю міжволі, як мы, удаваіх,
Па Менску ў той казачны вечар ішлі,
Як я затрымлена ў абдымках тваіх,
Як рот мой гарачыя вусны знайшлі...

Ты, першы, адзінным здаваўся тады,
Быў сонцам у змроку біньцца для
мяне...

Зъмяніеца ўсё, праплываюць гады —

Нязъменна цябе толькі бачу я ў съне.

Я крок запаволю. Яшчэ хоць бы раз
Міне ў вочы твае зазірнцу, залаты!..
І раптам, нібыта пачуўшы, у адказ
На просьбу маю азірнешся і ты.

Менск

ДЗЯНІС БУШКОЎ

ЦВІТУЦЬ САДЫ...

Цвітуць сады...
І ветрык водар іх нясе.
Цвітуць сады...
Стаяць у квæцені use.

Цвітуць сады...
І на душы вясна ізноў.

МАРЫНА ІВАНОВА

• • •

Яна... Яе вачай зялёных звязынне.
А ён... Ён праста быу яе анёлам.
Яны сустрэліся. Было съітваннне,
Сыпявалі ў небе арфы і віёлы.
Але анёлы — дзіўнья стварэнні:
Імгненінне — і пара яму ў нябёсы.
Ён аддяляў. Прыходзі дзенъ
асенені.

З вачай зялёных паліліся сълёзы.

Яна чакала ўночы і на золкі

І верыла, што можа дачакацца.

Ён прысылаў паштоўкі на вясёлках,

Зь нябес дарыў ёй зорачкі на

шчасце.

Сыпявалі птушкі і шумелі хвалі

Там, дзе праішоў іх самы першы

золак...

Нікто на ведае, як яе звалі.

А ён... Ён праста быў яе анёлам.

Паставы

АЛЕСЯ ІЛЬКЕВІЧ

ВЯРТАЙСЯ!

Твае крокі зацілі ў цемры,
Ты пайшоў і на вернешся больш.
Толькі сыцішана грункулі дзъверы,
І душу працягі немы бoль.
І здаеца, жыць няма сэнсу,

Месца, дзе ў кавярні можна патрапіць за адзін столік з варшаўскім рабінам у шабас, самому ўзяць удзел ва ўсіх съяточных урачыстасцях, прадугледжаных грунтуючымі юдзямы. А пасля — дзеля сусветнай раўнавагі — на мяжы з близьнерстрамі танчыць у Белай Сынагозе пад выдатны джаз-бэнд з Коўна.

Месца, дзе славутыя єўрапейскія пісьменнікі, раней вядомыя

табе адно з публікацыяў, набыва-

юць чалавечы твар і выяўляюцца наякіскімі таварышамі ў попуках.

Месца, дзе сам ты выяўляешся падазрону знакамітым і ўжо ня ведаеш, калі больш дзвініца — ці то супрэз-шышама амаль незнаёмых польскіх красуні, што чытаюць на памяць твае вершы па-беларуску, ці то заўважыўшы, што дэмакратычныя наведнікі мясцовай забялагаўкі ўжо пазнаюць вас з Бабковым у тварі кожны съявіцца ўпсуне-

ны: вы абодва — літоўскія шпіёны.

Месца, дзе асабліва востра адчуваеш рамантычнае двухсъвецце — і належышь дэзвюм рэальнасцям аднасна, растаючы ў краявідзе й беруць ўздел у інтэлектуальнай спрэцы. Слухаеш дыскусію фундатараў і кнігавыдаўцоў, што сабраліся на памежжы, каб агаварыць справы дыstryбуціў замежнай літаратуры ў сваіх краінах. Згадваеш кантрабандыста-грабра, які 170 год таму, на патрабу менскім і наваградзкім маладзёнам, нелегальна ўвозіў у Літву кнігі Адама Міцкевіча, забароненага царызмам. Думаеш пра сваіх нікім не забароненых беларускіх калегаў, якіх не чытаюць ні ў Наваградку, ні нават у Менску.

Месца, дзе наступерак грыгарыянскаму ю ліянскаму календарам круглы год трывае шыкоўна-будысцкое лета, што так нагадвае вобраз з вішага супольнага ўлюбёнца Восіча Мандэльштама. Месца, дзе можна ўсмак аблаяць беларускі перакладаць самім: рэштупольскай валюты — з кішэні ў кішэні, адказнасць — з хворай галавы на здаровую, крышталічны чысціні цвяроўзяя думкі — на мову, зразумелую адно птушкамі і п'янимі сярэднезўрапейцамі.

Месца, дзе можна ўяўіць сябе матыльком зь верша беларускага перакладчыка Мандэльштама; матыльком, якому съяцца два вандруўнія дэрвішы ў сярэдзіне свайго хаджэньня-хаджу. Узяць нататнік, каб сфармуляваць пару думак для непазъбежнай дыскусіі, ды раптам злавіць сябе на складаныні верша.

Андрэй Хадановіч

вeришы

УЛАДЗІМЕР СКАМАРОЧНІКА

Бо хаканьне згасла ў душы.

Разрывала сідна сэрца,

Ран былых смутак ты зварушыў.

Але я на цябе не злусяю,

Не кляну і на плачу ўсьлед.

Хай сказаў ты: "Я не вярнуся!" —

Я на веру, бо наш — цэлы съвет.

І ты вернешся. Я адчуваю,

Як імкнешся ты побач пабыць

І пачуць, як табе я съпявлю.

Ты ня зможаш пра гэта забыць!

Мой адзіны, хутчэй вяртайся,

Не магу болей я сумаваць!

У хаканьне міне ціха прызнайся.

Ты вяртайся — я буду чакацца.

Залесьце, Смургонскі р-н

КАЦЫРЫНА КУКЕЛЬ

TRYALET

А сълёты ціха падаюць на дол,
І на душы сумненіні і трывога.
Стаю я ўранкуя твойго парога,
А сълёты ціха падаюць на дол.
Стаю адна. Прастор зімы наўкол.
Чаму я тут? Чакаю дарагога.
А сълёты ціха падаюць на дол,
І на душы сумненіні і трывога.
Юрацішкі, Івейскі р-н

ВОЛЬГА МАРОЗАВА

• • •

Разьбітая шыбы
дыхаюць праста ў твар:
дзе-небудзь схаваца
ад позірку іх немагчыма.
І я не магу азірнуча назад:
я права ня маю
на тое, каб згадаваць былое.
Пройдзэ ўсё. І на трэба мянене
шкадаваць,
бо чаканьне наступнай ілжы
ўжо не ўтратуе.
Ты заўсёды казаў: "Кроч наперад".
Але...

Але што там, наперадзе?
Бітая шыбы?

Адам Глобус

Лімонаў і мэгапон

Порнабелетрыст Эдзік Лімонаў — чалавек сквапны. Каб узяць у яго інтэрвю, журналісты Лісіцкай давялося паабіцца ў яму мэгапон. Эдзіку на мітынгу трэба выступаць, а мэгапона няма. Лісіцкая, дзеўка абароцітая, дастала мэгапон. Толькі ён, гад, не працаваў. Дэльце гадзіны рамантавалі і не далі рады. Нарысіст Лімонаў даў інтэрвю вяслатна. Слабак.

Дутін і трупны дух

У анататы да двухтоміка Дугіна "Расейская реч" напісаны, што ён найбуйнейшы расейскі мысьляр сучаснікі. Трэба чытаць. Пачытаў: "Хай бураца сэрцы і стогнуць пад нашай пятою блізъляжащым народы". Ніцца! Ні больш ні менш. Толькі няма вакол Расеі "блізъляжащых", бо ўжо "блізъляжащы". Яшчэ... Калі ў Ніцца ў цэнтры сусвету звышчалавек былявая бестыя, дык у Дугіна — съмядзючыя труп расейскага салдата.

Галяўкін і Хармс

Галяўкін-Халяўкін. Ёсьць у расейцаў і такі мастак-апавядальнік, як Віктар Галяўкін. Каб Хармс ня верыў у Бога, каб Хармс любіў дзяцей, каб Хармс ня ладзіў філізофскіх дыспутаў, быў бы ён Галяўкін — добрым, ціхім і маладікам.

Ерафеев і харкторыстыкі Расеі

Віктар Ерафеев (ня блытаць з Венечкам) літакрытык, і, як кожнаму літакрэтыну, яму ведама, пра што траба пісаць у белетрычных творах. Ён папісае, я пачытаў... "Расея гарыць ад фармальнае рэлігійнасці". Трапна. "Ці хачу я, каб Расея распалася на кавалкі? Каб Татарыя адлучылася ад Мардові? Каб Волга высахла? Каб сутарга прайшла па Сібіры? Каб скончыўся балаган? Хачу! Хачу!" І я ня супраць, і я хачу. "Расейскі народ чымсыць ўразыліва не ўнікальны. Ён падобны да іншых архаічных народаў Азіі, Лацінскай Амэрыкі, Афрыкі сваёй набліжанасцю да жывёльнага съвету". Любулю жывёл. Расейскі народ не ўнікальны, але і ад цнатаў віртуозаў далёк. "Што стае з Расеяй, калі яна закоціцца? Што рабіць з гэтым вялізным гнілым трупам? Прыйшыць гашнай вапнаю". Можна вапнаю. Лепей зямлёю. "Трэба аддзяліць расейцаў ад Расеі. Расея гаўнісцейшая за расейцаў". Ну, няпраўда. Расейцы гаўнікі яшчэ тыя. Яны

Расейская кунсткамэрэ

і ў Амэрыцы гаўнікі, і ў Францы. "Расейцы — самыя сапраўдныя паразыты". Вядома! Хто супраць? "Расейцам ня траба даваць занадта многа адукацыі. Дастатковая царкоўна-прыходзкі школак. Ня трэба выпускаць за мяжу. Свалата мусіць сядзець

падгніло, не пасльёшы сасьпець, што, за што ні вазьміся, каб зрабіць рамонт, трэба пачынаць спачатку, а лепши за ёсці і зусім не пачынаць". І гэта пра Расею-маці. А вось і канцрапункт: "Я люблю расейцаў. Я вельмі люблю расейцаў. Проста як Ясенін".

Сарокін і г...

Віця Ерафеев называў Вову Сарокіна "гаўнавозкай". Крытык меў рацю. Сарокін любіць гаўно, піша пра гаўно. Капрагафія — асноўны матыў сракінскай творчасці. Хто да мяне называў Сарокіна Сракінам — неістотна, бо трапна. Варта спытаць Вову, ці тоне гаўно. Адказ мусіць быць такі: гаўно тоне. Вова ж майстар нечаканых канцовак.

Мова і настаўніцы

Недалюбліваю расейскую мову, а тых, хто яе насаджае гвалтам, ня слухаю. Не пашанавала мне з настаўніцамі вялікай і магутнай. Усе, як адна, яе ня ведалі. Першая, Казачка, ня мела вышэйшай адукацыі — ну што тут казаць. Другая, Серафіма, адукацыю мела, але вучні яе не паважалі настолькі, што трымалі дзіверы і не пускалі ў клясу. Серафіма плакала, гістэрычна верашчала і скардзілася дырэктару... Якая мова?! Трэцяя, Карэлка, блыталася ў мужчынским і жаночным родзе. Ён прыйшла, яна прыйшоў... Дысыпіліна на ўроках была жалезнай, а расейская слова не было. Чацьвертая, Татарка, прыйшла да нас адразу паслья інстытуту і спрабавала сабраваць. Знайшла сяброў. Выперлі яе са школы за прафнепрыдатнасць. Пяятая, Старая Дзева з беларусаў, тое-сёе выправіла ў маёй адукацыі: да школьнікі выпускных іспытаваў я вывучыў усе патрэбныя правілы, але атрымаў "4", бо прапускаў літары, калі пішу. Так яна патлумачыла заніжаны бал. Алошняня, шо-што — Мянчучка з габрэй — запомнілася сваім садызмам. У яе быў дзіве адзнакі — "1" і "4". Неяк я ўсё ж атрымаў за літары, а колькі людзей пагублялі з-за непатрэбнай прынцыпавасці гады жыцця — не пералічыць. Такі парадокс: нелюбоў да расейскай мовы мне прышчапілі кепскія настаўніцы.

Праўда, пазнаёміўся я з настаўніцай рашан мовы ў Тблісі. Яна работала па 40 памылак у дыктоўцы для 4 клясы. Дык мае яшчэ ня з горшых: хоць чытаць-пісаць на вучылі.

Паштовая скрынка

Міхасю М. з Баранавіч. Згодна з нашаніўскай традыційай, мы адзначаем 25-, 50-, 75-, 100-гадовыя і г.д. юбілеі.

Ігару С. зь Берасцьця. Апавяданье Вашае нам не падыходзіць. Намагаючыся дасыгнучы максимальнае "жыццёвасці" твору, часам да таго згушчаеце фарбы, што не застаецца анялкага прасцьвету. З усіх магчымых словаў, дзеяньнія герояў, з усіх магчымых варыянтаў развіцця сюжэту Вы абраецце найчарнайшы. І дасыгаеце адваротнага эфекту — апавяданье атрымліваецца надуманым.

Алесю А. з Полацку. Урывак з аповесці — не газетны жанр.

Аляксандру Б. з Магілёва. Во і аднавілі б Вы гэту дыскусію, калі лічыце яе патрэбнай, замест таго каб іншых заклікаць.

Вячаславу Д. з Менску. Артыкул Ваш злы, калі не сказаць зласлівы. Не разабраўшыся ва ўсім самі, ня можам яго друкаваць і чакаю. Уніты

Зміцька, што табе падарыць? Хвіліна

Альтэрнатыўнае літаратурнае аб'яднанне "Ad Marginem" шукае пісьменнікаў, якія робяць штосьці новае ў

дзе варта быць

Кубкі й палуміскі

У Нацыянальным музэі гісторыі і культуры Беларусі можна пабачыць выставу керамікі, фаянсу, парцаляны, шкло XVIII—XX ст. са збораў дэзвяці музеяў Меншчыны. Там ёсьць вырабы майстроў Урэцкай і Налібоцкай мануфактураў, якія праславілі беларуское шкло яшчэ 200 год таму, багата рэчаў, зробленых івянецкімі, радашкавіцкімі і лагойскімі ганчарамі. Гульня колеру і сіяяцва затрымае наведнікаў каля вітрыны з работамі мастакаў Барысаўскага крystалёвага завода. Зацікаўшыся і "імпартныя" рэчы XIX — пачатку XX ст. вырабы Мэйсанскай мануфактуры, сталовы посуд "Таварыства братоў Кузніцовых" і заводу Гарднера, расейскай агітпосуд 1920-х. Выставка будзе працаваць да 21 траўня. Даведкі праз т. 227-43-22, 227-06-33.

Гарадзенская вандроўка

20 красавіка гарадзенскія студэнты-гісторыкі запрашаюць усіх ахвотных далучацца да эксперыту па гарадзенскіх замках. Збор а 13-й калія помніка Вітаўту, што ля брамы Новага замку. Дадатковая інформацыя па т.: (8-0296) 51-36-52 (Віктар).

Кніга Цёткі

22 красавіка ў менскім кінатэатры "Зымена" выдаўца "Беларускі кнігазбор" ладзіць прэзентацыю кнігі выбраных твораў Цёткі. Там пакажуць фільм "Крыж міласэрнасці" ды будуть прадаваць кніжкі "Беларускага кнігазбору". Пачатак імпрэзы а 19-й. Білет каштует 1000 руб.

Новы спектакль

20 красавіка ў тэатры "Вольная сцэна" (вул. Крапоткіна, 44) можна будзе паглядзець новы беларуска-французскі спектакль "Чарнобыльская малітва" паводле кнігі Святланы Алексіевіч. Пачатак а 19-й. А тыя, у каго няма лішніх 3000 руб. на квіток, могуць завітаць у тэатар днём раней — 19 красавіка. А 12-й там адбудзеца генэральны прагон спектаклю, на які ўсіх пускаюць вяслатна.

Не без "Імпэту"

Дана Жвалік, вакалістка гурту "Імпэт", што быў "Адкрыццем году" на "Рок-каранцы" — 2001 і перамог на "Басовішчы", начала працу ў яшчэ адным беларускамоўным праекце — гурце "Love Demise" ("Хаканыне ў пазыку"). Стыль новага праекту самі музыкі вызначаюць як love-рок. "LD" дэбютуе 18 красавіка ў якасці гасці на прэзентацыі альбому BMA-group "Сэрца Эўропы in rock" у парк-клубе "Менск". Адначасова Даны працягвае прадаваць і з "Імпэтам".

Паэзія

24 красавіка а 16-й у залі Нацыянальнай бібліятэцы адбудзеца прэзентацыя зборніка пазіці Тыцыны Будовіч "Дуэлі паглядадаў", Алесі Сыліцына "Цені верасоў", Андрадзя Бурсава "Дзівін".

НАША НІВА

незалежная газета

заснаваная ў 1906, адноўленая ў 1991

галоўныя рэдактары "Нашай Нівы":

С. Вольскі (1906), А. Уласаў (1906—1914),

Янка Купала (1914—1915), А. Луцкевіч,

У. Знамяроўскі (1920), С. Дубавец (1991—2000).

сакратарка рэдакцыі
галоўныя рэдактары
мастакі рэдактары
карэктар
карэктарка
нам. галоўнага рэдактара
Выдавец і заснавальнік

Настя Бакшанская

Андрэй Дынько

Андрэй Кузнечык

Сяргей Петрыкевич

Галіна Рабянкова

Андрэй Скурко

Фонд выдання газеты

"Наша Ніва"

АДРАС ДЛЯ ДОПІСА:
220050, Менск, а/с 537
Tel/fax: (017) 288-12-32, (0296) 13-32-32.
E-mail: nn@rex.minsk.by
<http://niva.s5.com>

© НАША НІВА. Спасылка на "Нашую Ніву" авязковая. 8 палос фарматам A2. Друкарня РУП "Выдавецтва "Беларускі Дом друку". Менск, пр. Скaryны, 79. Рэдакцыя не нясе адказнасці за змест рекламных аўбвестак. Кошт свядомы. Пасыходы з реєстрацыі пэрыядычнага выдання № 850 ад 20 чэрвеня 2001 г., выдадзеныя Менскім гарадскім выканаўчым камітэтам. Юрдычычны адрес: г. Менск, вул. Калектарная, 20а, п. 2а. Наклад 3768.

Нумар падпісаны ў друк 17.04.2002.

Замова № 2423.

Рэдакцыйны адрес: Менск, Калектарная, 20а/2а

Здымы 1- ці 2-пакаёвую кватэру недалёка ад цэнтра. Т.: 206-24-62, 289-72-41

кнігі, музыка

Аўдыё, відео, паштоўкі, іншава — фольк, фольк-рок, паст-фольк, Сяроднівічча, рыцарства. Т.: 220-68-74

Новы погляд на паходжаныя Русі, гісторыю Беларусі ў часопісе "Гістарычнае Брама". Можна набыць у менскай кнігарні "Акадэмікіні"

Часопіс "Нація". Выданыя Беларускім Правых. Пэйдж.: 289-12, 44-4430. E-mail: Nacuya@hotmail.com

Беларускія відеа, аудыо, СД у Гомелі: Плянэрскі сквер (ля цырку) штонаಡзяло до 13.00

Майкі "Крама", "NRM", "Deviation", "Пагоня" і інш. ёсьць у Гомелі. Т.: 45-11-51

куплю, прададам